

MIGRATIONSINSTITUTET

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI

Sisällys

Stig Appelgren

Nils Keyland, Vermlannin suomalaisten suuri tutkija

Nils Keyland, värmlandsfinnarnas store utforskare

Matti Saari ja Lasse Oulasvirta

Tampereen sisäinen muuttoliike ja rakentamisvyöhykkeet

The International Migratory Activity and Building Zones of Tampere

Maija Kainulainen

Suomen kielen opetuksesta ulkomailla
Finnish Language Instruction Abroad

Keijo Virtanen

Kanadan muuttuminen eurooppalaisesta pohjoisamerikkalaiseksi kansakunnaksi

The Transformation of Canada from a European to a North American Nation

Tiedotuksia

Siirtolaisuusinstituutin kirjastoon saapunutta kirjallisuutta

Publications received

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

1981

1

SIIRTOLAISUUS – MIGRATION

8. vuosikerta, 8th year

Siirtolaisuusinstituutti—Migrationsinstitutet

Päätoimittaja
Editor Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri
Assistant Maija-Liisa Kalhama

Toimituskunta:
Editorial board:

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board
of The Institute of Migration

Aikakauslehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa
Tilaushinta on 12 mk/vuosi tai 15 Rkr,
irtonumero 3 mk.

Tilauksen voi suorittaa maksamalla 12 mk
Postisiirtotilille TU 495 90 - 3.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI MIGRATIONSINSTITUTET

Piispankatu 3
20500 Turku 50
puh. 921 – 17 536

Henkilökunta:

Olavi Koivukangas, Ph.D., johtaja
HuK Maija-Liisa Kalhama, toimistos sihteeri
Yo.merk. Seija Albrecht, toimistoapulainen
Ekonomi Ritva Vehniäinen, kirjanpitäjä
VTM Kai Lindström, symposium-julkaisun
toimittaja
VTM Arja Munter, tutkija
VTL Ismo Söderling, tutkija
VTM Simo Toivonen
HuK Eija Suna, näyttelysihteeri
Valokuvaaja Kari Lehtinen

Valtuuskunnan pj.
Prof. Jorma Pohjanpalo
Hallituksen pj.
Prof. Vilho Niitemaa

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN HALLITUS ADMINISTRATIVE BOARD OF THE INSTITUTE OF MIGRATION 1981

Toim.joht. Tauri Aaltio
Toim.pääll. Alec Aalto
Prof. Erkki Asp
Hall.siht. Fredrik Forsberg
Prof. Lars Huldén
Neuv.virkamies Juhani Lönnroth
Varatuomari Jukka Mikkola
Prof. Vilho Niitemaa
Tutk.lait.joht. Aimo Pulkkinen
Doc. Tom Sandlund

Suomi-Seura r.y.
Ulkoasiainministeriö
Turun yliopisto
Opetusministeriö
Helsingin yliopisto
Työvoimaministeriö
Turun kaupunki
Siirtolaisuusinstituutti
Väestöliitto
Åbo Akademi

Kansikuva:

Nils Keyland, suomalaisperäinen siirtolaistutkimus-
ten edelläkävijä, joka on tutkinut suomalaisia Verm-
lannissa, Keski-Ruotsissa.
(valokuva Ludvig Mattson, Nordiska Museet N:o
245 R.ab.)

Cover:

Nils Keyland, a pioneer in the field of migration
studies, who, being of Finnish descent, has done
research work dealing with the Finnish settlers in
Värmland, central Sweden.
(Photo: Ludvig Mattson, Nordiska Museet, N:o
245 R.ab.)

NILS KEYLAND, VERMLANNIN SUOMALAISTEN SUURI TUTKIJA

"Kandidaatti Keylandin on onnistunut monilta eri taholta koota ja lähettää Nordiska museettiin noin 30 (kolmekymmentä) hevoskuormaa kaikealaisia etnograafisia esineitä, yhteensä noin 2.000 numeroa."

Näin kuvaa rovasti C.V. Bromander Vermlannista v. 1901 sitä suurenmoista työtä, mitä Tukholman Nordiska Museettiin intendentti Nils Keyland oli tehnyt pelastaakseen Vermlannin suomalaisten esineitä ja muistoja heidän kulttuuristaan.

Oli kokonaan rovasti Bromanderin ansiota, että Nils Keyland saatiin mukaan siihen kulttuurihistorialliseen pelastustyöhön, jonka Artur Hazelius oli käynnistänyt perustamalla Nordiska Museetin v. 1873. Museon tehtävänä oli koota esineitä ja muita muistoja Ruotsin ja Pohjoismaiden eri kolkilta, eritoten katoavaa talonpoikauskulttuuria, mutta myös esineitä muista yhteiskuntaluokista.

Vermlannin osuus tässä suurisuuntaisessa työssä oli Bromanderille tärkeää, ja siksi hän kääntyi tohtori Hazeliuksen puoleen ehdot-

Fil.lis., kirjastonhoitaja, Stig Appelgren on vuodesta 1970 toiminut Tukholmassa Nordiska Museetin kirjastossa ja on tässä työssään tutustunut mm. Nils Keylandin Vermlannin suomalaisia koskevaan laajaan kokoelmaan.

taen että Keylandille annettaisiin tehtäväksi koota Vermlannin esineitä, eritoten Vermlannin suomalaiskulttuurin muistoja.

Näin Bromander esitteli Keylandin:

"Monipuolisesti lahjakas yleisnero, jolla on laajat tiedot: kielimies, matemaatikko, piirtäjä, runoilija, musikaalinen. Vermlannissa ei kukaan tuntene suomalaisväestön oloja paremmin kuin hän."

Toisessa kirjeessä Bromander tähdensi Keylandin suomalaista alkuperää - Keylandin äiti oli omaa sukua Kailainen, ja äidin mukaan Keyland oli muuttanut nimensä, isän nimi oli Nils Olsson. Tärkeää oli "hänen suomalainen alkuperänsä ja jo lapsuudesta peräisin oleva suuri perehtyneisyytensä suomalaisuutujen oloihin. Tämä viimeksimainittu seikka sekä hänen suomalainen tyyppinsä, yksinkertainen olemuksensa sekä suuri kykynsä olla kanssakäymisessä rahvaan kanssa sekä saavuttaa sen suosio tekevät hänet erikoisen sopivaksi tähän työhön".(6/5 1898).

Nils Keyland (1867 - 1924) oli köyhän per-

heen poika. Hän sai kansakoulun jälkeen opiskella Arvikan koulussa, jonka jälkeen hän suoritti ylioppilastutkinnon Karlstadissa v. 1888. Uppsalan yliopistossa hän opiskeli mm. pohjoismaisia kieliä ja valmistui fil. kandidaatiksi v. 1890. Tämän jälkeen hän lähti ulkomaille tullakseen opettajaksi. Mutta siirtolaisena olo Yhdysvalloissa mursi hänen voimansa: hän oli vuoron perään tavallisenä työläisenä ja korkeakoulun opiskelijana, lopulta opettajana. Ylirasittuneena hänen oli pakko palata Ruotsiin.

Tällöin rovasti Bromander muutti hänen

käveli n. 3000 km. Ei ollut teknillisiä välineitä, ei tutkimustyöhön eikä esineitten kuljettamiseen määränpäähän, suomalaistuvista lähimmälle yleisten kulkuneuvojen asemalle.

Mutta Keyland ryhtyi ryöhön. Ja ne suuret odotukset, mitä Bromander oli kohdistanut häneen, täyttyivät täydellisesti.

"Monista esineistä hän on koonnut täydellisiä sarjoja, joten on mahdollista seurata jonkun esinetyypin kehitystä aina 1500- ja 1600-luvulta saakka meidän päiviimme asti. Esim. kaappeja on monenlaisia vanhimmasta mallista, joka oli koverrettu pölkky - aina kustavilaisen ajan ylellisiin kaappei-

Kaskiviljelyä Vermilannissa. (Kuva: Nils Keyland. Nordiska Museet n:o 586 N.f.)

elämänsä kulun. Nils Keyland oli itsekin tarjotusta työstä kiinnostunut. Silloiset Vermilannin suomalaismetsissä vallineet ulkonaiset olosuhteet olivat hankalat tutkimusmatkoja tekeville. Ei ollut vielä kunnollisia teitä. Keylandin oli käveltävä ja vuosien mittaan hän

hin. On kirstuja, tusinoittain kehrukoneita, kyntelikköjä, puuastioita, lyijykunoita, puntareita ja paljon muuta" Bromander kirjoittaa.

Mutta Keyland ei omistanut työtään vain kansan aineellisen elämän tallentamiseen.

Hän keräsi myös henkistä perinnettä: satuja, taruja, arvoituksia, lauluja, sävelmiä. Sen li-

vat yhtä laitosta. Ohjelmatoiminnallaan Skansenin suomalaistuvissa Keyland yritti

Talvella naiset kehräsivät takan äärellä. Lapset vuolivat tikkuja, joita käytettiin valaistukseen. Bjurbäcka 1910. (Kuva Nils Keyland. Nordiska Museet n:o 15, Å.u.)

säksi hän piirsi ja valokuvasi. Piirroksia on noin 2.000.

Keylandin päämääränä oli myös saada suomalaistupa Tukholman Skanssenille, jonka Hazelius oli perustanut v. 1891 maailman ensimmäisenä ulkoilmamuseona. Tämä hanke toteutui vuosina 1902 - 1904. Näitä n.k. Finngårdenin rakennuksia on viisi: kaksi savutupaa, patsasaitta, luuva-aitta ja peittokota. Merkittävin näistä on savutupasauna. Ilmari Talven mukaan rakennus lienee 1600-luvulta ja on useiden rakennushistoriallisten teosten ansiosta tullut tutuksi koko Euroopan kansatieteellisessä kirjallisuudessa.

Keyland oli Skansenin virkailijankin - vuoteen 1963 Nordiska Museet ja Skansen oli-

luoda suomalaisen ilmapiirin mm. kertomalla juttuja Vermlannin murteella. Näin kerrotaan Skansenin vuosikertomuksessa 1902:

"Tuvan merkillinen sisusta, jossa sakea savu levittäytyy katon alla ja päreitten himmeä valo vain väivoin näkyy, oli omiaan luomaan näiden tarinoiden ympärille omituisen sadunhohteen. Jotta yksinkertainen suomalainen ruoka tulisi havainnollisemmaksi, tarjottiin erikoisia ruokia, jotka kandidaatti Keyland oli itse valmistanut: muttia, kaura- ja ohraryyneistä tehtyä jähmeää taikinamaista puuroa; jauhoista ja puolukoista tehtyä hilloa, jota syötiin raakana kuten pöperökin, joka on vedestä ja jauhoista tehtyä raakaa velliä; leivän asemesta oli n.k. rieskaa ("resk"), joka oli tehty raakaraastetusta perunasta ja jauhoista sekä paistettu uunissa."

Tuohikontin tekoa Bjurbäckenillä 1922. (Kuva Nils Keyland. Nordiska Museet n:o 89, D.b.)

Nils Keyland julkaisi useita teoksia, joiden pohjana olivat hänen omat tutkimuksensa. Suurin niistä on kaksiosainen, n. 350-sivuisen kirja Ruotsin kansanomaisista runoista (1919). Keylandin bibliografia, joka julkaistiin v. 1954, on jaettu seuraaviin osiin: maatalous, karjanhoito ja metsänhoito, metsästys ja kalastus, rakennukset, ruoka ja juoma, tulenteko, kulkuneuvot, vuoden ja elämän juhlat, musiikki ja tanssi, leikit, ilveet ja pelit, tarut ja kansanusko, saamelaiset, elämäkerralliset muistiinpanot ja arvostelut. Tämä kuvastaa hänen monipuolista tutkimustyötään. Nordiska Museetin arkistossa säilytetään hänen jälkeensä jääneet käsikirjoituksensa, muistiinpanonsa, piirroksensa ja valokuvansa.

Vuonna 1954 Nordiska Museet muisti entis-

tä virkailijaansa julkaisemalla toimituksissaan joukon Nils Keylandin jälkeensä jääneitä kirjoituksia, tutkimuksia, piirroksia ja valokuvia, jotka kuvaavat Vermlannin suomalaisten elämää.

Siirtolaisuusinstituutin näyttelyn Ruotsin suomalaisten siirtolaisuudesta ollessa Nordiska Museetissa 6.12.1980 - 17.5.1981, on museo halunnut kunnioittaa Keylandin elämäntyötä liittämällä tähän näyttelyyn suppean osaston, joka esittelee Keylandin Vermlannissa tekemää työtä. Täällä suomalaistutkija lyövät toisilleen kättä, sillä näyttelyssä on mukana eräs kirja, jonka K.A. Gottlund toimitti Vermlannin suomalaisille v. 1821, ja jonka Nils Keyland 1898-99 toi sieltä takaisin Nordiska Museettiin.

Nils Keylandin Nordiska Museetin arkistossa oleva aineisto ja museon varastoissa olevat suomalaisperäiset esineet ovat tutkimukselle tärkeitä ja liian vähän hyväksi käytettyjä.

Nils Keyland, tämä suomalaisperäinen siirtolaistutkimusten edelläkävijä, ansaitsisi tulla paremmin tunnetuksi esi-isiansä vanhassa synnyinmaassa.

Bromander, C. V., Värmland i Nordiska Muséet. Arvika 1901.

Finngården och Rökstugan. /Luettelo, Skansen, kirj. Albert Eskeröd, Gunnar Nordlinger & Christina Westberg/, Stockholm 1973, sekä siellä mainit-

tua kirjallisuutta.

Hämäläinen, Albert, Bostads- och byggnadsskicch hos skogsfinnarna i Mellan-Skandinavien (Nordiska museets handlingar. 23. Stockholm 1945.)

— "—", Keski-Skandinavian suomalaiset. I. Asuntokultuuri II. Kansanelämän varhaispiirteet. Porvoo & Helsinki 1947.

Keyland, Nils, Folkliv i Värmlands finnmarker. Efterlämnade uppsatser och bilder. (Nordiska museets handlingar. 46. Stockholm 1945), sekä siellä mainittua kirjallisuutta.

Talve, Ilmar, Metsäsuomalaisten rakennuksia Ruotsin ja Norjan museoissa. (Kotiseutu, Helsinki, 1955, s. 140-144.)

The Finn settlement /Skansen, Stockholm. A guide by Albert Eskeröd, Gunnar Nordlinger & Christina Westberg, with a bibliography./ (Stockholm 1973.)

NILS KEYLAND, VÄRMLANDSFINNARNAS STORE UTFORSKARE.

"Knadidat Keyland har - lyckats från vidt skilda håll hopbringa och till Nordiska Muséet öfversända cirka 30 (säger trettio) hästlass etnografiska föremål af allehanda slag, uppgående till omkring 2 000 nummer."

Så skildrar domprost C. V. Bromander i Värmland 1901 det stortartade arbete intendenten vid Nordiska museet i Stockholm, Nils Keyland (1867-1924) hade utfört för att till Nordiska museet samla föremål och traditioner om värmlandsfinnarna: låtar, sägner, gotor mm. Han vandrade c. 3000 km längs oländiga stigar, då vägar saknades, och lyckades frakta föremålen vidare.

Keyland var son av en fattig familj, blev efter folkskola och övrig skola i Arvika student i Karlstad 1888, fil.kand. i nordiska språk i Uppsala 1890. Som emigrant i USA, än vanlig arbetare, än studerande, slutligen lärare, förstörde han sin hälsa och måste återvända till Sverige. I Sverige tog C. V. Bromander kontakt med Artur Hazelius, som 1873 hade grundat Nordiska museet, och rekommenderade Keyland som lämplig att samla in föremål från

det finska Värmland, "ett universalgeni med mångsidig begåning", skrev Bromander bl.s. 1897 till Hazelius om Keyland.

År 1891 hade Hazelius grundat Skansen, världens första friluftsmuseum. Åren 1902-04 skaffade Keyland dit fem värmlandsfinska byggnader, som nu bildar den s.k. Finngården, bl.a. en rökstuga från 1600-talet, som är känd i Europas etnologiska litteratur.

Keyland var även intendent på Skansen och försökte genom programverksamhet göra finnstugorna kända, bl.a. genom att han själv lagade finsk värmlandsmat. Han publicerade många arbeten, grundade på hans egna forskningar, t.ex. om folklig kost i Sverige (1919). Nordiska museet gav 1954 ut ett urval av hans uppsatser, "Folkliv i Värmlands finnmarker", där professor Gösta Berg skrev om honom som folklivsskildrare och där hans bibliografi ingick. I Nordiska museets arkiv finns Keylands anteckningar, fotografier, teckningar.

Albert Hämäläinen har 1945-47 utnyttjat Keylands material för arbeten om bostads- och byggnadsskicch samrt folklivet hos skogsfinnarna i Mellan-Skandinavien.

FK Matti Saari
Vs. tilastotutkija Tampereen kaupungin tilastotol-
mistossa

Hall.yo. Lasse Oulasvirta on tehnyt aluetieteen
sivulaudaturin kaupungin sisäisestä muuttoliikkees-
tä

Matti Saari ja Lasse Oulasvirta

TAMPEREEN SISÄINEN MUUTTOLII- KE JA RAKENTAMISVYÖHYKKEET

Kaupungin sisäisen muuttoliikkeen teorit

Kaupungin sisäistä muuttoliikettä voidaan pitää yhdiskunnan rajoja ylittämättömänä paikallismuuttona. Muuttoliiketutkimus on lähtenyt liikkeelle kaukomuuton tutkimises- ta, mutta myös paikallismuutosta ja ennen kaikkea kaupunkien sisäisestä muuttoliik- keestä on olemassa jo monia empiirisiä tutki- muksia ja teorioita.

Kaupungin sisäistä muuttoliikettä on tutkit- tu lähinnä kahdesta eri näkökulmasta: toi- saalta on muuttamista tarkasteltu makrota- solla yleisiä kaupunkirakennemalleja hyväksi käyttäen, ja toisaalta näkökulma on ollut yk-

silöpainotteinen tukeutuen sosiaalipsykologi- aan ja psykologiaan. Usein tutkimuksissa on myös pyritty yhdistämään nämä kaksi eri lähestymistapaa.

Kaupunkirakenne ja muuttoliike

Kaupungin sisäinen muuttoliike on moni- mutkainen prosessi, johon osallistuu suuria määriä ihmisiä vuosittain. Eräissä amerikka- laisissa tutkimuksissa on havaittu noin joka viidennen asuntokunnan muuttavan asuntoa vuosittain. Asuntokunnittain tarkasteltuna muuttoliike on vilkaampaa kuin yksilöittäin tarkasteltuna. Suomessa 166 000 asukkaan Tampereella noin joka kahdeksas henkilö

vaihtoi asuinpaikkaa kaupungin sisällä vuonna 1979 (ks. Tilastollisia tiedonantoja Tampereelta 4:1980, 151).

Muuttoliikkeellä ja kaupunkirakenteella on molemminpuolinen vaikutussuhde; muuttoliike on se prosessi, jonka kautta asuinalueiden eriytyminen tapahtuu. Muuttoliikkeen kautta syntynyt rakenne säätelee taas omalta osaltaan asukkaiden sijoittumista kaupunkiympäristössä.

Muuttoliiketutkimuksessa on löydetty lähinnä kolme tekijää, jotka säätelevät kaupunkialueen ja muuttoliikkeen muotoutumista: nämä ovat sosio-ekonominen, perhe- ja etninen status (Johnston 1973, 77). Perhestatus noudattaa kaupungin keskustasta lähtevä laajenevia kehiä tai vyöhykkeitä. Kaupungin ydinkeskustassa teollisuus, kauppa ja julkiset organisaatiot kasautuvat. Kilpailu maasta on kova, ja hinnat kohoavat keskustassa. Seurauksena on konttoristuminen ydinkeskustassa. (Everson & Fitzgerald 1972, 124-125) Siirryttäessä liikekeskustasta kaupungin laidolle perhekeskeisen elämäntavan mahdollisuus lisääntyy ja muuttoliikkeessä näyttäytyy väestön siirtymistä ruuhkautuvasta keskustasta kaupungin laitamiin perheystävällisempään ympäristöön.

Sosio-ekonominen status taas ilmentää ihmisten halua asua sosiaaliselta asemaltaan vertaistensa parissa. Tuloksena on homogeenisten sektoreiden kaupunkialue. Hinnataan keskitason alueet ovat kalleimman asuinalueen välittömässä läheisyydessä. Alhaisimman hintatason alueet muodostavat oman sektorinsa etäälle hienostokaupunginosista. (Everton & Fitzgerald 1976, 34) Muuttoliike tapahtuu siis näiden sektoreiden sisällä etäämmälle keskustasta väestömäärän kasvaessa ja asuntotuotannon synnyttäessä uusia kehiä kaupungin ympärille.

Yksilöpainotteiset tekijät ja muuttoliike

Yksilön ja muuttajan näkökulmasta paikallismuuttoa tarkasteltaessa muuton pääasialliseksi selitykseksi on tarjottu perheen elinvaiheen muutoksia. Tällaisia elinvaiheita ovat itsenäistyminen vanhemmista, avioliiton solmiminen, perheen kokoonpanon muutokset, perheen päämiehen työpaikan saanti jne. Perheen vakiintuessa vähenee muuttohalukkuus. (Leslie & Richardson 1961, 894)

Muuttoon vaikuttavat myös taloudelliset seikat ja varallisuus; nämäkin ovat toisaalta yhteydessä elinvaiheeseen, koska varallisuudella on taipumus kasvaa iän ja perheen vakiintumisen myötä.

Kaupungin sisäistä muuttoliikettä on selitetty myös sosiaalisen liikkuvuuden avulla. Sosiaalisen aseman muutos ja varallisuuden muutos aiheuttaisi muuttamista asuntoon ja asuinympäristöön, joka paremmin vastaa perheen asemaa ja statusta.

Elämäntavalla on keskeinen osa muuttoliikkeen ymmärtämisessä. Perhekeskeinen elämäntapa eli familismi aiheuttaa muuttamista vahvistavia elinvaihetekijöitä ja ohjaa uuden asunnon valintaa. Familismilla on erilaiset edellytykset kaupungin erityyppisillä alueilla. Ydinkeskusta soveltuu huonosti familismiin. Sopivat alueet perheen oleskeluun puuttuvat; melu, liikenne ja saastat häiritsevät. Kerrostalolähiöt soveltuvat hieman paremmin kuin keskusta familismin elämäntapaan kuten myös erityisesti pientaloalueet.

Keskusta-asumisen elämäntapaa arvostavat hakeutuvat taas keskustaan. Esimerkiksi yksinäiset, kosmopoliitit, irtolaiset ja vanhukset arvostavat keskikaupungin hyvää kohtaiden tavoitettavuutta tai ovat pakotettuja asumaan siellä eri syistä. (Siirilä 1974, 5) Muuttoliikkeen suuntautumista on selitetty

asukkaiden rajallisella kaupunkikuvalla ja taipumuksella muuttaa lähelle entistä asuntoa. Kaupunkiasukkaan muutto tapahtuu suurella todennäköisyydellä niille alueille, jotka ovat ennestään ainakin jossakin määrin tuttuja. (Adams 1969, 302-323)

Perheet ovat joskus myös pakotettuja muuttamaan esimerkiksi hädän, asunnon purkamisen, tulipalon tai tulojen alentumisen vuoksi. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla sisäisessä muuttoliikkeessä irtisanominen oli muuttomotiivina 22 prosentilla muuttajista (Pääkaupunkiseudun muuttoliiketutkimus 1978, 80).

Alueet ja sisäiset muutot

Kaupunkialueen kehittyminen on seurausta kaupungin sisäisen muuttoliikkeen nettotuloksesta. Uudet asuinalueet esimerkiksi saavat muuttovoittoa ja konttoristuminen vaikuttaa muuttotappion syntymiseen keskustassa. Kaupunkirakenteen kehittymiseen vaikuttaneet tekijät näyttävät siten selittävän kaupungin sisäisen muuttoliikkeen nettotulosta.

Nettomuuton tarkastelu ei kuitenkaan anna välttämättä oikeaa kuvaa muuttoliikkeestä kaupungin sisällä. Nettomuuton tulos ei ole aina välttämättä syntynyt siten, että muuttotappioalueelta olisi muutettu pääasiassa muuttovoittoalueelle. Tampereella esimerkiksi keskustan muuttotappioalueelta ei ole korostuneesti muutettu muuttovoittoisille asuntojen uustuotantoalueille (ks. taulukko 3). Nettomuuton voitto tai tappio voi nimittäin johtua joko suuresta tulo- tai pienestä lähtömuutosta. Asuntojen uustuotantoalueiden muuttovoitto kaupungin sisäisessä muuttoliikkeessä Tampereella aiheutuu lähtömuuton pienuudesta näillä alueilla. Muuttovirrat jäävät varsinaisesti tarkastelematta nettomuuton kanssa korreloivia tekijöitä etsittäessä. Olisi löydettävä tiettyjä asunnonvaihtovirtoja selittäviä tekijöitä.

Kaupungin sisäisiä muuttoja on siis myös se-

litetty yksilötasoisesti. Selittäviksi ulottuvuuksiksi on esimerkiksi Sabaghin Arsdolin ja Butlerin mukaan saatu elinvaihe, soliaalinen liikkuvuus, asunto ja sen ympäristö sekä ympäristösidonaisuus (Summa 1980). Yksilötason tutkimukset ovat usein olleet otteeltaan subjektiivisia. Tällaisissa tutkimuksissa on tavallisesti kuva muuttoliikkeestä jäänyt puutteelliseksi koko kaupungin tasolla, vaikka yksilöihin liittyviä ominaisuuksia onkin tullut esiin runsaasti. Yksilötasosta on vaikea siirtyä suoraan aluetasolle (ks Summa 1980).

Kaupungin sisäistä muuttoliikettä on myös selitetty makrotasoisesti. Kuhunkin tutkimusotteeseen liittyy usein jo tietyn tyyppinen muuton määritelmä. Kun yksilöpainotteisissa muuttoliiketutkimuksissa määritellään muutto usein yksinkertaisesti asunnonvaihdokseksi, koko kaupungin tasolla muuttoliikettä tarkasteltaessa muutto on yleensä määritelty asuinpaikan vaihdokseksi. Tässä on siis valittu alueet, joiden välistä muuttoliikettä tarkastellaan. Ihmisen toiminta tapahtuu aina tavallisesti tietyllä alueella. Asuinpaikan muuttuessa muovataan toimintoja sopiviksi uuteen asuinpaikkaan. Etäisyyden lisääntyessä kasvavat ne toiminnot, joita on mukautettava uuteen ympäristöön. Näin siis asunnon vaihto aivan lähellä olevaan asuntoon on eriluonteista kuin muutto kauaksi. (ks. Bogue 1959). Lisäksi asuinalueen ominaisuuksilla saattaa olla vaikutuksia juuri tietyn tyyppisten asunnonvaihtovirtojen muodostumiseen. Siten koko kaupungin tasolla sisäistä muuttoliikettä tutkittaessa on tärkeää määritellä muutto asuinalueen vaihdokseksi. Lisäksi kaupungin osa-alueiden kehittymisen kannalta on tärkeää tuntea kaupungin asuinalueiden välistä muuttoliikettä. Kaupungin sisäisen muuttoliikkeen empiirisessä tutkimuksessa asuinpaikkayksiköksi käytännöllinen ja sopiva valinta on (jokin) riittävän pienen hallinnollisen osa-alueen yksikkö, joista samantapaisia alueita yhdistämällä on mahdollista saada mielekäs lopullinen osa-aluejako.

Rakentamisvyöhykkeet alueyksikkönä

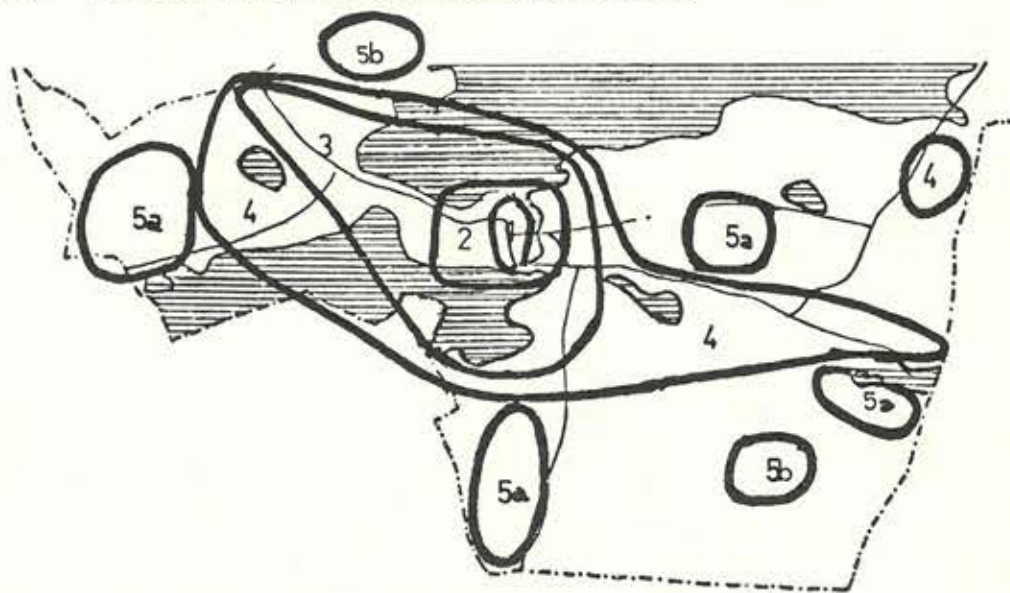
Käytettävissä oleva havaintoaineisto koostuu 510 Tampereen kaupungin sisällä 1978 muuttaneesta ruokakunnan päämiehestä. Havaintoaineistoon kuuluu myös kiinteistön sisäisiä muuttoja, jotka puuttuvat virallisen tilaston kunnassamuuton luvuista. Kiinteistön sisäisten muuttojen lukumäärä on vähäinen.

Tutkimuksessa tarkastellaan Tampereen muuttoliikettä alueellisen rakentamisen vaiheiden mukaisten vyöhykkeiden välillä. Tampereen kehittyessä uusien rakennusten sijoittuminen on tapahtunut pääosaltaan kussakin vaiheessa eri alueille. Näillä rakentamisvyö-

töä, joiden keski-ikä on 20-30 vuotta rakentamisvaiheesta kuluneeseen aikaan lisättyä. Näin kullakin rakentamisvyöhykkeellä on tyypillinen sekä väestö- että aluerakenne. Rakentamisvyöhykkeet muodostavat erityyppisiä, sisäisesti homogeenisia rakentamisvyöhykkeitä. (Elinympäristön uudistuminen 1 1976, 56-67) Kullakin rakentamisvyöhykkeellä voidaan olettaa olevan erityisen runsaasti tietyssä elinvaiheessa olevaa väestöä. Varhaisempien rakentamisvaiheiden alue (vyöhykkeet 1 ja 2 kuvassa 1) muodostuu ydinkeskustasta (1) ja tiiviin ruutukaavan alueesta (2). Tämä alue on nykyisin kerrostalovaltainen alue. Seuraava rakentamisvyöhyke (3) muodostuu 1900-luvun alussa alkaneesta ja toista maailmanso-

Kuva 1 Rakentamisvyöhykkeiden sijoittuminen Tampereella

Fig. 1 The situation of the various building zones in the city of Tampere

Lähde: Elinympäristön uudistuminen 1. Tutkimusllostus. Tampere 1976, s. 60.

hykkeillä rakennukset ovat kussakin vaiheessa olleet pääosaltaan samantyyppisiä. Kaupungin väkiluvun kasvaessa väestönlisäys on tapahtunut yleensä aina tietyllä rakentamisvyöhykkeellä. (Elinympäristön uudistuminen 1 1976, 57-67). Kullakin vyöhykkeellä on runsaasti niiden ikäluokkien aikuisväes-

taa edeltäneestä hitaan rakentamisen alueesta. Tämä vyöhyke on pääosaltaan muuttaman asunnon rakennuksia sisältävä alue ja se sijaitsee pääosaltaan ruutukaava-alueen ympärillä lähellä keskustaa. (mt., 59-67). Neljäs alue muodostuu sodan jälkeisen jälleerakentamisen vyöhykkeestä (4). Tällä

alueella rakennukset ovat enimmäkseen pientaloja, mutta pieniä kerrostaloja on myös melko runsaasti (mt., 59-67).

1960-luvulla alkanut teollinen rakentaminen aiheutti viidennen vyöhykkeen muodostumisen. Alue käsittää kaksi osavyöhykettä, jotka molemmat ovat kerrostalovaltaisia alueita. Ensimmäisellä osavyöhykkeellä (5a) rakentaminen on pääosaltaan päättynyt 1970-luvun alkuvuosina. Toisella osavyöhykkeellä (5b) rakentaminen on jatkunut voimakkaana 1970-luvun loppupuolelle asti.

Rakentamisvyöhykkeiden muuttoliike

Varhaisimpien rakentamisvaiheiden vyöhykkeellä (1-2) kaupungin sisäinen muuttoliike on ollut tappiollisinta sekä suhteellisesti että absoluuttisesti tarkasteltuna (taulukot 1 ja 2).

Taulukko 1 Tampereen kantakaupungin estimoitu sisäinen muuttoliike ja väestönlisäys rakentamisvyöhykkeittäin vuonna 1978

vyöhyke	muuttoliike				
	tulo- muutto	lähtö- muutto	netto muutto	vyöhyk- keen sisäinen muutto	väestön lisäys
1-2	2 340	3 840	-1 500	3 410	-1 774
3	1 590	2 560	-970	1 270	-998
4	2 650	3 170	-520	1 310	-578
5 a	2 250	1 740	+ 510	1 430	+ 767
5 b	2 760	280	+ 2 480	950	+ 2 678
yht.	11 590	11 590	-	8 370	95

Vyöhykkeellä (1-2) 64-vuotta täyttäneiden ikäryhmässä väestönmäärä on kasvanut ja muissa ikäryhmissä vähentynyt vuosina

Taulukko 2 Tampereen kantakaupungin otoksesta laskettu sisäinen muuttoliike ja väestönkasvu rakentamisvyöhykkeittäin vuonna 1978. o/oo keskiväkiluvusta

vyöhyke	muuttoliike				
	tulo- muutto	lähtö- muutto	netto- muutto	vyöhyk- keen sisäinen muutto	väestön lisäys
1-2	64	105	-41	94	-49
3	60	96	-36	48	-37
4	59	71	-12	29	-13
5 a	66	51	+15	42	+23
5 b	174	18	+156	60	+169

1975-78 (ks. Tampereen kaupungin tilastollinen vuosikirja 1976-79, 18-20 ja 26-28). Keskustavyöhykkeeltä poismuuttaneissa on ollut ilmeisesti runsaasti lapsiperheitä, koska lasten määrä erityisesti on vähentynyt.

Minne lapsiperheet ovat sitten etupäässä muuttaneet? Taulukosta kolme havaitaan, että suurin muuttovirta ensimmäiseltä vyöhykkeeltä on vienyt neljännelle vyöhykkeelle, jolla muutaman asunnon rakennukset ovat talojen päätyyppi.

Taulukko 3 Tampereen kantakaupungin rakentamisvyöhykkeiden väliset muuttovirrat 1978 otoksesta laskettuina

Lähtö- vyö- hyke	Tulovyöhyke					
	1-2	3	4	5 a	5 b	yht.
1-2	3410	790	1390	950	710	7250
3	830	1270	590	510	630	3830
4	1150	400	1310	790	830	4480
5 a	280	280	590	1430	590	3170
5 b	80	120	80	-	950	1230
Yht.	5750	2860	3960	3680	3710	19960

Lasten päivähoidattamisen ja kouluttamisen elinvaiheessa perhe siis usein hakeutuu keskustasta pientaloihin. Koska ensimmäisellä vyöhykkeellä uusien asuntojen rakentamisen vähäisyyden vuoksi uusia lapsiperheitä muodostuu vähän, lapsiperheiden poismuutto aiheuttaa korostuneesti muuttotappiota tällä vyöhykkeellä.

Merkittävä tekijä Tampereella, kuten muissakin suurissa kaupungeissa, on muutto lähikuntiin vaihtamatta kuitenkaan työpaikkaa keskustasta. Tämä selittää osaltaan Tampereenkin vilkasta lähtömuuttoa.

Pientaloasumisen yleistymiseen 1970-luvulla vaikuttaneista tekijöistä ei ole suoritettu mitään laajaa tutkimusta. Mielenkiintoisimmilta näyttävät ne suppeat selvitykset, joissa katsotaan pientaloasumisen yleistymisen aiheuttaneen yksityistymisen lisääntymisestä (ks. Saari 1979; Lindqvist 1980).

Toisaalta on voitu todeta, että ylemmät toimihenkilöt, johtajat ja yksinäisyyrittäjät sijoittuvat muutossa lähemmäksi keskustaa. Lisäksi he jo lähtöpaikassaan Tampereella asuivat lähempänä keskustaa (Oulasvirta 1980, 65-75). Keskustan läheisyys lähtötalanteessa selittyy luultavasti siitä, että vuokra-asunnosta työpaikan vakiintumisen myötä muutetaan omaan osakkeeseen (Ylönen 1979). Korkeaan yhteiskunnalliseen asemaan liittyvä elämäntapa on ilmeisesti sellainen tekijä, joka aiheuttaa keskustan tavoiteltavuuden. Kulttuurinen, sosiaalinen sekä poliittinen aktiivisuus edellyttää hyvää kohteiden saavutettavuutta (Oulasvirta 1980, 65-75).

Kolmannen rakentamisvyöhykkeen tulo- ja lähtömuuttojen määrät ovat suuria suhteellisesti tarkasteltuina. Tämän vyöhykkeen muuttotappio on suhteellisesti lähes yhtä suuri kuin 1-2 vyöhykkeen. Vyöhyke on rakennettu ennen toista maailmansotaa. Valtaosa alueen väestöstä on eläkkeellä tai ainakin lähellä eläkeikää ja asuvat muutaman asunnon rakennuksissa. Suurin muuttovirta tältä kolmannelta vyöhykkeeltä suuntautuu ker-

rosvaltaiselle keskustavyöhykkeelle. Kerrostaloasumisessa ei ole pientaloasukkaiden huolto- eikä muita tehtäviä, lisäksi keskustan palvelut ja erilaiset muut kohteet ovat helposti tavoitettavissa. Siten tämä muuttovirta kolmannelta vyöhykkeeltä keskustavyöhykkeelle on korostuneesti seurausta vanhuksien siirtymisestä vähemmän vaivaa vaativaan ja teknisesti korkeatasoiseen asumiseen kerrostaloissa. Tätä havaintoa tukee myös se, että toiseksi suurin muuttovirta kolmannelta vyöhykkeeltä on suuntautunut uusien kerrostaloasuntojen vyöhykkeelle 5b.

Melko suurta stabilisuutta osoittavat neljännen vyöhykkeen muuttovirrat ja nettomuutto. Tämä vyöhyke on rakennettu sodan jälkeen, ja se on siten saanut ensimmäiset asukkaansa noin 25-35 vuotta sitten. Perheet ovat tällä vyöhykkeellä pääosaltaan elinvaiheessa, jossa lapset irtautuvat tai ovat irtautuneet kotoaan. Lasten irtautuminen aiheuttaa väestötappiota. Tältä vyöhykkeeltä on muutettu eniten keskustavyöhykkeelle; keskustassahan on vuokra-asuntoja eniten. (Ylönen, 1979). Luultavasti myös vanhemmat lasten lähdettyä etsivät keskustasta eläkeikää varten pienempää ja sopivampaa asuntoa. Toiseksi suurimman muuttovirran suuntautuminen neljänneltä vyöhykkeeltä uusimmalle vyöhykkeelle luultavasti kuvaa paitsi vanhojen niin myös nuorten kotoaan irtautuvien henkilöiden oman omistusasunnon hankkimista.

Teollisen rakentamisen ensimmäisellä vyöhykkeellä (5a) kaupungin sisäinen muuttoliike ei myöskään ole kovin vilkasta. Perheet ovat vyöhykkeen iän perusteella arvioituna pääosaltaan elinvaiheessa, jossa lapsia koulutetaan ja jossa lapset ovat vielä riippuvaisia vanhemmistaan. Vilkkaimpia lähtömuuttovirtoja tältä alueelta pois on jälle rakentamisen vyöhykkeelle (4) suuntautuva muuttovirta. Teollisen rakentamisen ensimmäisen vyöhykkeen esimerkkikaupunginosia ovat Tesomajärvi ja Peltolampi, joissa väkilukujen laskiessa 25-44 -vuotiaiden määrä erityisesti vähenee ja yli 44-vuotiaiden määrä kasvaa (ks. Tampereen kaupungin tilastollinen vuo-

sikirja 1976-79, 18-20 ja 26-28). Lasten kouluttamisen elinvaiheeseen tälläkin vyöhykkeellä näyttää liittyvän lapsiperheiden kerrostaloista pientaloihin muutto. Tämä käsitys saa vahvistusta siitä, että esimerkiksi jälle rakentamisen vyöhykkeen (4) tyyppillisellä alueella Messukylässä väkiluvun vähenytessä 25-44 -vuotiaiden määrä on lisääntynyt 1975-78. (ks. Tampereen kaupungin tilastollinen vuosikirja 1976-79, 18-20 ja 26-28).

Teollisen rakentamis-vaiheen ensimmäisellä vyöhykkeellä (5a) väestönkasvu ei ole ollut niin voimakasta kuin kaupungin sisäisen nettomuuton ja luonnollisen väestönlisäyksen huomioonottaen sen olisi voinut odottaa olevan. Siten maassamuutossa tämän alueen on täytynyt kärsiä muuttotappiota. Tampereelta muihin kuntiin lähtömuutossa merkittävä tekijä on myös kaupunkiseudun muiden kuntien pientaloihin muutto ilman työpaikan vaihtoa.

Teollisen rakentamisen uusimmalle vyöhykkeelle (5b) suuntautuu voimakas muuttovirta ja vyöhykkeeltä lähtee vain pieni muuttovirta. Tällä vyöhykkeellä perheet ovat lapsen tai lapsien hankkimisen tai lapsien päivähoitattamisen elinvaiheessa. Perheiden tilantarve lisääntyy ja siksi tämän alueen sisällä tapahtuu vilkasta asunnonvaihtoa.

Tällä vyöhykkeellä rakennetaan runsaasti myös pientaloja, joten tässä tapauksessa tavallista useampi saa tavoittelemansa asunnon omalta asuinalueelta.

Loppukatsaus

Kaupungin sisäinen muuttoliike rakentamisvyöhykkeiden välillä näyttää kiinteästi liittyvän perheiden elinvaiheisiin. Kullakin rakentamisvyöhykkeellä on erityisen suuri määrä juuri tietyssä samassa elinvaiheessa olevia perheitä. Perheen elinvaiheen muuttuessa rakentamisvyöhyke ei näytäkään tarjoavan edellytyksiä elämiseen. Tästä seuraa vilkasta muuttoliikettä. Vasta yleisen pientaloasumisen

vaiheessa keski-ikässä muuttovilkkaus vähenee. Korkeassa yhteiskunnallisessa asemassa olevien muutot vähenevät ilmeisesti heidän päästyään tilavaan asuntoon keskustassa.

Sopivan asunnon etsiminen estää ihmisiä kiinnittymään asuinalueeseen. Usein vasta pientaloasumisen muita asumismuotoja pyysvämässä vaiheessa on edellytyksiä kiinnittyä asuinalueeseen. Tampereella pientaloasuinalueiden asukastointi näyttää kaikkien aktiivisemmalta. Keskustassa yleinen vuokra-asuminen hidastaa kiinnittymistä (Ylönen 1979). Heikosta kiinnittymisestä on ilmeisesti seurauksena välinpitämättömyyttä nopeasti vaihtuvaa asuinympäristöä kohtaan. Tämä on osaltaan ollut vaikuttamassa tylyjen ja epävihihtyisten kerrostalolähiöiden syntymiseen 1970-luvulla.

Lähteet

- Adams, J.S., Directional Bias in Intra-Urban Migration. *Economic Geography* 45 (1969).
- Elinympäristön uudistuminen 1: Tutkimuslotos. Tampere 1976.
- Everson, J.A. & Fitzgerald, B.P., Inside the City. Concepts in Geography. London 1972.
- Johnston, R.J., Urban Residential Patterns. London 1971.
- Leslie, R.L. & Richardson, A.H., Life Cycle, Career Patterns and the Decision to move. *American Sociological Review* 26 (1961)
- Lindqvist, Martti, Ympäristön vaikutus ihmisen viihtyvyyteen ja valintoihin: Henkinen ympäristö. Esitelmä Muuttoliikesymposiumissa Turussa 19.-21.11.1980. Moniste, Turku 1980.
- Oulasvirta, Lasse, Kaupungin sisäisen muuttoliikkeen teoriat ja Tampereen kaupungin sisäinen muuttoliike. Aluetieteen sivulaudaturtyö. Tampereen yliopisto 1980.
- Pääkaupunkiseudun muuttoliiketutkimus. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja A2. Helsinki 1978.
- Saari, M., Suunnitelma Tampereen muuttoliikkeen syiden tutkimiseksi. Tilastollisia tiedonantoja Tampereelta 4/1979.
- Siirilä, S., Sosiaalialuemalli ja kaupunkiekologia. Tutkimuksia 20. Tampereen yliopisto. Aluetieteen laitos 1974.
- Study of Population. An Inventory and Appraisal. Hauser, P. & Duncan, O. (eds.) Chicago 1959, s. 486-507.

Summa, Hilikka, Kaupunkien sisäisen muuttoliikkeen tutkimus. *Sosiologia* 4/1980, s. 294-302.

Tampereen kaupungin tilastollinen vuosikirja 1976-79. Tampere 1978 ja 1980.

Tilastollisia tiedonantoja Tampereelta 4/1980. Tampere 1980.

Ylönen, A., Tampereen kehitysvaiheet ja keskusta-asuminen. Tampere. Tutkimuksia ja kuvia VII. Tampereen Hirtoriallinen seura XII. Tampere 1979.

THE INTERNAL MIGRATORY ACTIVITY AND BUILDING ZONES OF TAMPERE

The theories relating to the migratory activity within a city can be divided into macrotheories and theories on the individual level associated with the development of the urban structure.

The development of an urban region has been regarded as adhering to rings or zones spreading out from the center. In different sectors, the people are different with respect to their socio-economic, family and ethnic status. The various population groups move outward from the expanding center, with its growing density of offices, to areas conforming to their special status, to their own sectors.

The dimensions obtained on the individual level for descriptive purposes are, for example, phase of life, social mobility, residence with its surroundings and environmental dependence.

In the present article, the subareas of Tampere's internal migratory activity are the zones involved in the building stages of the city (Fig.1). Each zone contains a large number of residents at a certain phase of life. Within each zone, the houses are mostly of the same type. The zones are the nuclear center (1) and the area consisting of a dense square plan (2); the zone of slow construction (3), which was built

up between 1900 and 1940; the zone of postwar reconstruction (4); the first zone of industrial construction (5a) and the second zone of industrial construction (5b).

The result of the migratory movement in zones 1 and 2 is a large population loss, which appears to be due to the moving of families with children into small houses. People have moved in especially large numbers from these zones into the reconstruction zone (4), where the houses are mostly small. People higher in the social scale, however, move closer to the center.

In the zone of slow construction (3), where the houses are poorly equipped, the residents are elderly. Many people move from this zone to the center, which can presumably be attributed to the high technical standards of the housing and the easy accessibility of services.

From the reconstruction zone (4), where the houses are predominantly small, elderly and young people are evidently moving into homes and rented apartments located in the center and provided with modern facilities.

From the zone (5a) of industrial construction dominated by multistorey buildings, people are moving into the reconstruction zone (4) with its smaller houses. On the basis of information in the "phase of life" category, this migratory movement would seem to be the result of young and elderly persons leaving home. The young move into residences of initial ownership and the elderly move out of residences they have owned into residences equipped with superior technical facilities attractive to people advanced in age.

No thoroughgoing study of the magnitude of the popular shift to living in small houses has been made, but in articles of limited scope this trend has been regarded as stemming in the decade of the 1970s from an increasing taste for privacy.

SUOMEN KIELEN OPETUKSESTA ULKOMAILLA

FK Maija Kainulainen on vuosina 1974-1976 toiminut opetusministeriön lähettämänä suomen kielen ja Suomen kulttuurin lehtorina Lakehead Universityssä Kanadassa; vuosina 1976-78 Suomen Ottawan Suurlähetystön tiedotussihteerinä ja 1979-80 Ulkomaan lehtori- ja kieliasian neuvottelukunnan pääsihteerinä.

Suomalainen aikakauslehti kiinnitti vastiikään huomiota eräässä saksalaisessa messu- ja kongressialan julkaisussa olleeseen artikkeliin, jossa valitettiin englannin monopoliasemaa kansainvälisessä kanssakäymisessä. Saksan kielen puhujat siinä protestoivat sitä, että useimmat heistä joutuvat englantia käyttäessään yksinkertaistamaan puhettaan, luopumaan persoonallisesta ilmaisustaan. Englannin asema kansainvälisen kanssakäymisen välineenä tuomitsee suuren osan keskustelijoista älylliseen keskinkertaisuuteen, artikkelissa todetaan. Kyseessä on lehden mukaan henkinen riisto, joka kohdistuu suureen osaan ihmiskuntaa. Samassa yhteydessä wieniläinen tohtori käytti - kuin suomalaisia osoitellen - huonosta, kankeasta englannista nimitystä Finnglish. Termi ihmetyttää, mutta muuten artikkeli sisälsi meille suomalaisille tutun asian, kokemuksen, johon kohtalonamme on ollut ja tulee vastaisuudessakin olemaan kansainvälisessä kanssakäymisessä alistua. Vastaan ei auta pullikoida: kansain-

väliset yhteytemme ovat vieraan kielen taitomme varassa, olkoon aikakauden lingua franca milloin mikin: latina, ruotsi, venäjä, ranska, saksa tai englantia. Ja yhtä vastaan-sanomatonta lienee, että useimmissa tapauksissa tämä kieli suomalaisten suussa kääntyy 'Finnglishiksi', olivatpa koulumaisterit miten oivallisia tahansa. Sillä niin vaihalloista on vaihtaa kieltä ja mieltä. Tästä huolimatta näinä uusviennin ja uusrealismin aikoina monelle mahdollisuuksiaan etsivälle suomalaiselle oma äidinkieli saattaa näyttäytyä suoranaisena rasiitteena. Virtaviivaisen kosmopoliittisuuden houkutukset käyvät monille vastustamattomiksi. Suomi on este.

Siksi onkin hämmästyttävää, että kansainvälisesti suomen kieli kuitenkin käy kaupaksi. Tosiasia on, että suomea opiskellaan tällä hetkellä maailmassa enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kiinnostus juontaa alkunsa jo 1800-luvulta; silloin se oli luonteeltaan etupäässä tieteellistä. Erityisesti 1960-luvulla ja

sen jälkeen tilanne on nopeasti muuttunut. Julkisen rahoituksen osuus on kansainvälisten kulttuurisuhteittemme alalla kasvanut, ja viralliset kulttuurisopimusjärjestelyt ovat ETY-kokouksen jälkeen lisääntyneet. Suomen solmimissa kulttuurisopimuksissa sovitaan nykyisin myös kielten lehtoreiden vaihdosta. 1970-luvun viimeisinä vuosina aikaansaatiin kulttuurisopimus Belgian, Itävallan, Japanin, Saksan Liittotasavallan ja Turkin kanssa. Vireillä on paraikaa kulttuurisuhteiden vilkastuttaminen Espanjan, Kreikan ja Portugalin kanssa. Kulttuurisuhteiden solmiminen eräiden Euroopan ulkopuolisten maiden kanssa tulee lähiaikoina ajankohtaiseksi.

Suomen kielen ja Suomen kulttuurin opetusverkko käsittää tällä hetkellä noin 60 yliopistoa yli kahdessakymmenessä maassa. Opettajia arvioidaan olevan parisataa ja opiskelijoiden lukumäärä nousee kolmeen tuanteen. Toiminnan ulottuvuuksia ei ole enää 1980-luvulla syytä sanottavasti laajentaa. Sen sijaan voimavaroja keskitetään olemassa olevien opetuspiirteiden tukemiseen, lehtoreiden koulutukseen sekä alan oppimateriaalien ja opetusmenetelmien kehittämiseen. Poikkeuksen tekevät kuitenkin ne alueet, joilla puhutaan espanjaa, portugalia, arabiaa ja ja-

pania. Näitä kieliä puhuvien kansojen kesken meidän olisi vielä rakennettava kielisilloja.

Ulkomaisissa yliopistoissa suomen kieltä opetetaan vain harvoin omassa oppituolissa, vielä harvemmin omassa laitoksessa. Tavallisimmin suomi on yhdistettynä fennoungriittikaan tai skandinavistiikkaan, joskus myös yleisen kielitieteen laitokseen. Jokainen opetuspiiri on omanlaisensa ja asettaa kulloisellekin lehtorille omat vaatimuksensa. Kaikkialla yhteisenä piirteenä on kuitenkin, että opiskelijoita harjaannutetaan suomen kielen suulliseen ja kirjalliseen käyttöön. Siinä tarkoituksessa annetaan opetusta suomen kielen rakenteesta ja historiasta. Useimmissa laitoksissa opintoihin sisältyy myös luentoja ja harjoituksia suomen sukukielistä, suomen kielellä säilyneestä perinteestä ja Suomen historiasta, kirjallisuudesta ja yhteiskunnasta. Kymmenien opetuspiirteiden joukossa ovat harvinaisia ne yliopistot, joissa opiskelija voi valita suomen kielen pääaineekseen. Useimmiten suomi on sivuaine tai sitten täysin ylimääräinen harrastusaine, jota ei voi sitoa akateemiseen tutkintoon. Suomen valitseminen opiskeluaineeksi edellyttää poikkeusta erikoislaatuista harrastuneisuutta ja mielenkiintoa.

Keväällä 1975 järjestettiin New Yorkissa Pohjois-Amerikan yliopistoissa toimivien suomen kielen ja Suomen kulttuurin opettajien kokous. Kokouksen väliaikana otetussa kuvassa vasemmalta tohtori Ralph Jalonen (Suomi College, Hancock, Michigan), prof. Kim Nilsson (Madison, Michigan), prof. Robert Harms (Austin, Texas) ja lehtori Inkeri Rank (Los Angeles, Kalifornia). Valok. Pertti Virtaranta.

Suomesta käsin tuetaan ulkomailla annettavaan suomen kielen opetusta monin tavoin taloudellisesti. Mikäli ulkomaisen yliopiston palkkaus ei ole riittävä pätevän lehtorin saamiseksi Suomesta, maksetaan muutamille lehtoreille valtion varoista palkanlisää. Tällaisia lehtoreita Suomella on tällä hetkellä mm. Lontoossa, Pariisissa, Amsterdamissa, Groningenissa, Reykjavikissa, Napolissa, Venetsiassa, Wienissä, Madridissa, Thunder Bayssä ja lähes kaikissa sosialistisissa maissa, yhteensä 27. Suomi tukee monella muullakin tavoin lehtoreiden ja laitosten työtä. Laitoksiin toimitetaan suomalaisia päivä- ja aikausilehtiä, opetusaineistoa ja muuta ajankohtaista materiaalia. Suomesta käsin pidetään säännöllistä yhteyttä suomea opettaviin henkilöihin. Alan seminaareja, konferensseja ja jatkokoulutustilaisuuksia järjestetään sekä asemamaassa että vuosittain Suomessa. Mahdollisuuksien mukaan pyritään Suomesta lähettämään laitoksiin asiantuntijavierailijoita, jotka luennoillaan stimuloivat laitoksissa tehtävää työtä. Myös eri laitosten välistä yhteistyötä ja erikoistumista pyritään Suomesta käsin kaikin tavoin edistämään.

Suomen kielen oppikirjoja ulkomaalaisille on julkaistu tärkeimpiä kielialueita varten, samoin kielistudio-opetusta varten on saatavilla ohjelmia. Kilpailu elintilasta on maailmalla kova. Tiukkojen yliopistobudjettien ja ankaran olemassaolotaistelun vallitessa pikkukielet pudotetaan yliopistojen ohjelmista helposti pois.

Suurvallat edistävät tehokkaasti kielensä ja kulttuurinsa tuntemusta ulkomailla. On raskasta ja kallista ylläpitää maailmankieltä, mutta sen mukanaan tuomat taloudelliset ja poliittiset edut ovat kiistattomat. Tällaisia etuja eivät pienet valtiot voi saada vaikka kuinka tukisivat oman kielensä opetusta ja tuntemusta ulkomailla. Miksi Suomikin sitten käyttää tähän toimintaan aikaa ja varoja? Syyt ovat lähinnä seuraavat:

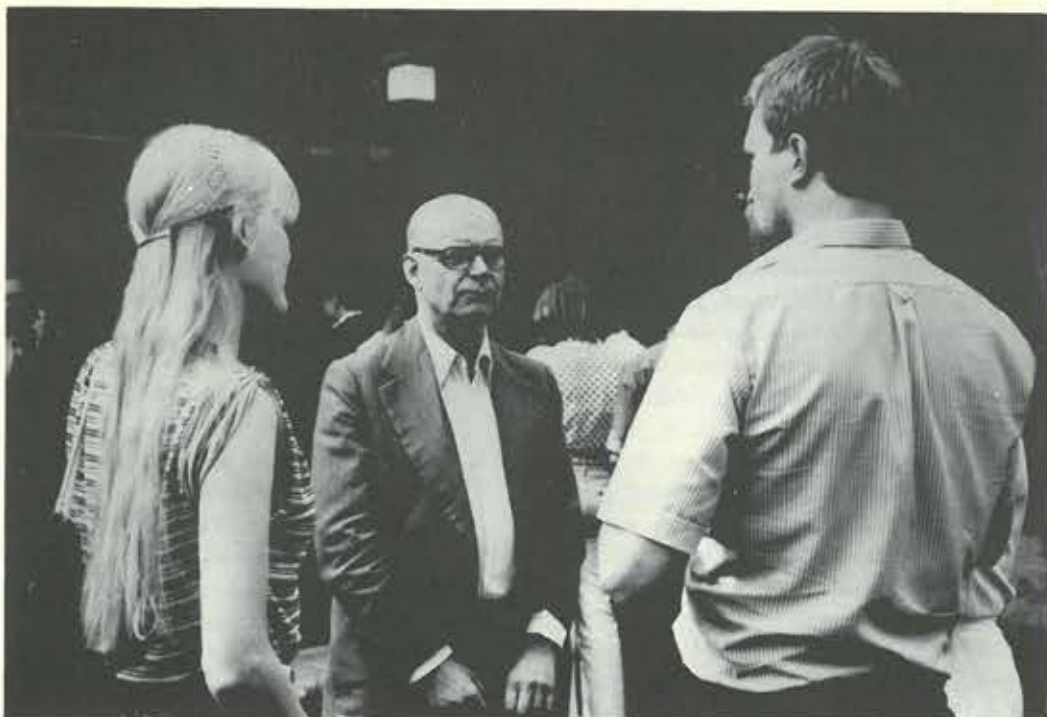
1. Yleinen kansainvälinen käytäntö ja vastavuoroisuuden vaatimus korkeimman ope-

tuksen ja tutkimuksen alalla, riippumatta hyötynäkökohdista.

2. Tarve luoda kielisiltoja pienistä kielialueista suurempiin ja toisiin samanlaisiin. Kääntäjiä ja tulkkeja, jotka ovat tuiki tarpeellisia niin diplomatiassa, kaupassa kuin kirjallisuudessaakin saadaan parhaiten ulkomaalaisista, jotka vieraan kielen opetetaan kääntävät sitä äidinkielelleen. Jonkinlaisena kansallisen omavaraisuuden merkinä on pidettävä sitä, että puhe kääntyy suomesta suoraan arabiaksi/bulgariaksi/kiinaksi jne. ilman välikätenä toimivaa maailmankieltä.
3. Kielen ja kulttuurin opetusohjelmat ulkomailla ja ulkomaalaisille ovat suhteellisen halpa, tehokas ja pitkä-ynnä syvävaikutteinen osa Suomen yleistä kansainvälistä tiedotus- ja yleisösuhteitoimintaa ja kulttuurivientiä. Ne ulkomaalaiset, jotka opiskelevat kieleemme ja perehtyvät oloihimme, pyrkivät yleensä saamaan käyttöä näin hankkimalleen pääomalle: he kirjoittavat kirjat ja artikkelit, pitävät puheet ja radioesitelmät Suomesta maailman yleisöille.
4. Väestön ja työvoiman liikkeet yli kansallisten rajojen saattavat varsin nopeasti synnyttää huomattavaa käytännöllistä suomen kielen tarvetta ulkomailla, niin kuin on käynyt esim. Ruotsissa. Opetustoimen, sosiaalihuollon, poliisin ja tullin piirissä tarvitaan suomen kielen taitoista virkailijakuntaa. Sitä voidaan kouluttaa, mutta vain jos on kouluttajia ja instituutioita, joilla on tällaisen kieliohjelman edellyttämä tieto ja kokemus.

Saavutettujen tulosten ja niihin käytettyjen varojen suhde suomen kielen ulkomaalaisopetuksessa on todettu erinomaiseksi. Suomea taitavien ulkomaalaisten merkitys Suomen kulttuurisuhteille, politiikalle ja tekniselle viennille on jatkuvasti lisääntymässä.

Tätä työtä kehittää ja edistää pysyväisluontoinen valtion komitea, Ulkomaanlehtori- ja kielikurssiasiain neuvottelukunta, UKAN. Komitean jäsenenä on eri yliopistojen ja kor-

Keskellä neuvottelukunnan puheenjohtaja, professori Pertti Virtaranta

keakoulujen professoreja sekä Suomen kulttuurin erikoistuntijoita. Opetusministeriö ja Ulkoasiainministeriö ovat asettaneet neuvottelukuntaan omat edustajansa. Järjestely on osoittautunut erinomaiseksi, koska se takaa läheiset yhteydet yliopistomaailman ja Suomen kulttuuriviennistä vastuussa olevien virkamiesten välillä. Neuvottelukunnalla on lisäksi päätoiminen sihteeri sekä osapäivätoiminen toimistoapulainen. Toimeenpanevan henkilökunnan osalta neuvottelukunta kaipaava lähiaikoina vahvistusta, sillä työ kasvaa kaiken aikaa.

Neuvottelukunnan tehtävänä on asetussanojen mukaisesti

- 1) Kehittää ja valvoa ulkomaalaisille tarkoitettua suomen kielen ja Suomen kulttuurin opetusta
 - seuraamalla suomen kielen ja Suomen

kulttuurin opetuksen kehitystä ulkomaisissa yliopistoissa ja tekemällä sitä koskevia esityksiä opetusministeriölle,

- tutkimalla suomen kielen ja Suomen kulttuurin ulkomaanlehtoreiden tarvetta muissa maissa ja ulkomaanlehtoreiden palkkiokysymyksiä sekä tekemällä esityksiä opetusministeriölle mainituista asioista,
- vastaamalla ulkomaalaisia varten tarkoitettujen suomen kielen ja Suomen kulttuurin sekä myös suomenruotsalaista kulttuuria koskevien kurssien järjestelyistä sekä tekemällä esityksiä opetusministeriölle kyseisistä kurssitoiminnoista,
- vastaamalla ulkomaalaisia varten tarkoitettujen suomen kielen ja Suomen kulttuurin kurssien järjestelyistä sekä teke-

mällä esityksiä opetusministeriölle kyseisistä kurssitoiminnoista.

- 2) Huolehtia suomalaisten korkeakoulujen opiskelijoiden osallistumisesta muissa Pohjoismaissa järjestettäviin kielikursseihin sekä yhteydenpidosta muissa Pohjoismaissa toimiviin vastaaviin hallintoelimiin.
- 3) Seurata kulttuurisopimuksiin ja vaihto-ohjelmiin perustuvaa vastavuoroista kielten lehtoreiden vaihtoa sekä tehdä opetusministeriölle sitä koskevia esityksiä.

Ulkomaanlehtoritoiminnan lisäksi UKAN järjestää kesäisin Suomessa useita eritasoisia kesäkursseja. Tulevana kesänä näitä kursseja on kaikkiaan kahdeksan. Kesällä 1980 tällaisilla kursseilla opiskeli noin 200 henkeä. Heistä n. 80 tuli pohjoismaista, loput olivat eri puolilta Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa. Suomen ja ulkovaltojen kulttuurinvaihtosopimukset määrittelevät nykyisin eri maiden kurssikiintiöt. Hakijoita on runsaasti. Hakijoista asetetaan etusijalle ne, jotka opintonsa tai työnsä vuoksi tarvitsevat suomen kielen taitoa ja jotka voivat esittää hakemuk-

sensa tueksi yliopistonsa suomen kielen professorin tai lehtorin suosituksen. Kurssit ovat ilmaiset; niille pääsy on tulkittava Suomen valtion stipendiksi. Suomessa asuvat ulkomaalaiset eivät voi näille kursseille hakea, ja heitä jää UKANin kielikurssien ulkopuolelle suuri joukko. Suomessa ulkomaalaisia asuu pysyvästi noin 20 000, lukumäärä nousee kesäisin 30 000:een. Erilaisten vaihto-ohjelmien perusteella Suomeen saapuu vuosittain jo nyt satoja ulkomaisia tutkijoita, opettajia ja eri alojen spesialisteja. Suomi ei ole enää maailman metsäkyliä, vaan osallistuu kiihtyvällä vauhdilla kansainväliseen kanssakäymiseen. 1980-luvulla on varauduttava ulkomaiden opiskelijoiden määrän kasvuun Suomen korkeakouluissa. Tämä merkitsee sitä, että suomen kielen opetusta sekä erilaisia maan kulttuuri- ja yhteiskuntaelämään perehdyttäviä kursseja tullaan 1980-luvulla tarvitsemaan huomattavasti enemmän. Tällä hetkellä Suomessa asuvat ulkomaalaiset voivat lukukausien aikana saada suomen kielen perusopetusta 5 yliopistossa ja korkeakoulussa. Kesällä opetusta on 4 kesäyliopistossa ja eräät vapaat kansansivistysjärjestöt organisoivat kesäkursseja. Tämä opetus on maksullista.

Maisteri Markku Rainio, joka toimii Petroskoin yliopiston suomen kielen lehtorina, on yksi Savonlinnan kesäkurssin suomen kielen opettajista. 1979. Valok. Pertti Virtaranta.

UKAN pyrkii mahdollisuuksiensa mukaan antamaan asiantuntija-apua tämän opetuksen järjestelyissä, mutta sen resurssit ovat rajalliset. UKANin läheisin työpari on helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen yhteydessä toimiva ulkomaalaisopetuksen yksikkö. Siellä on neljä täysipäiväistä lehtoria. Opiskelijoita lasketaan lukukautta kohti olevan 300-400. Osastossa ei ole numerus claususta, vaan kyseessä on eräänlainen vapaan yliopiston kokeilu. Ulkomaalaiset eivät myöskään maksa lukukausimaksua, elleivät ole arvosa-naopiskelijoita. Opetus jakautuu arvosana-kursseihin ja käytännön kielenopetukseen. Osastossa voi suorittaa ulkomaalaisia varten laaditun approbatur-arvosanan suomen kielessä.

Koska valtaosa Suomessa asuvista ulkomaalaisista asuu Helsingin seudulla, paine näille kurseille on kova. Syksyllä 1980 alkaneet alkeiskurssit olivat kaikki kolme ennätysmäärisiä, ylisuuria (70 henkeä!). On luonnollista, ettei opetuksessa näissä oloissa voida päästä toivottuihin tuloksiin. Eniten kärsivät tilanteesta ne, joita tulisi eniten tukea: kaukaisista ja vieraista maista Suomeen kansainvälisten sopimusten turvin opiskelemaan tulevat. Sama koskee pakolaisia. Maailman pakolaisongelma sivuaa yhä useammin konkreettisesti Suomeakin. Seka-avioliitot, kasvava kansainvälinen kanssakäyminen, vähitellen alkava ulkosuomalaisten jälkeläisten hakeutuminen opiskelemaan Suomeen merkitsee, että tarve opettaa suomea myös Suomessa oleskeleville ulkomaalaisille tulee kasvamaan, halusimmepa sitä tai emme. Helsingin yliopiston ulkomaalaisopetus taistelee riittämättömien opettajavoimien, heterogeenisen opiskelijamassan, puutteellisten oppimateriaalien ja kehittymättömien opetusmenetelmien kanssa.

Helsingissä kukoistaa kirjava ja kontrolloimaton yksityinen liiketoiminta suomen kielen opettamiseksi ulkomaalaisille. Asialla ovat yksityiset kielikoulut, erilaiset ystävyysseurat, yhdistykset ja järjestöt. Helsingissä on lisäksi yllättävän paljon sellaisia henkilöi-

tä, jotka ovat edenneet opiskelussaan jo varsin pitkälle ja joille tavanomainen ryhmäopetus ei sovellu. Tällaisia ovat lähetystöjen virkamiehet, kansainvälisten järjestöjen, teollisuuden ja liike-elämän parissa työskentelevät ulkomaalaiset. Heidän ainoa mahdollisuutensa on yksityisopetus. Helsingin ulkopuolella asiantuntemusta ja apua ei ole usein edes rahalla saatavissa. Tilanne edellyttäisi ilmiselvästi nopeita toimenpiteitä oppikirjatuotannon ja oppimateriaalien kehittämiseksi. Voimavarat olisi suunnattava erityisesti keskittämiseen, suomen alkeet hallitsevien ulkomaalaisten määrä alkaa olla jo siksi suuri. Samalla ulkosuomalaisten erityistarpeet, kaksikielisyys ja puolikielisyyskysymykset vaativat huomiota.

Nähtävissä olevan kehityksen perusteella tulee 1980-luvulla myös tilapäisesti ulkomaila asuvien suomalaisten määrä kasvamaan. On arveltu, että yksinomaan arabimaissa tulee olemaan erilaisten vientiprojektien takia satoja kouluikäisiä suomalaisia lapsia. Näiden lasten suomen kielen opetuksen järjestämiseksi ja kielitaidon ylläpitämiseksi olisi kehitettävä omaa opetusaineistoa. Tämä vastuu ei tällä hetkellä näytä kuuluvan kenellekään, mutta jo nyt on nähtävissä, että UKANin ja Helsingin yliopiston ulkomaalaisopetuksen yksikön puoleen kääntyään entistä useammin tässäkin kysymyksessä. Käytännössä ovatkin UKANin lähettämät ulkomaanlehtorit kantaneet vastuun opetuksen alullepanosta ja oppimateriaalin laatimisesta eri puolilla toimiville pienten lasten kouluille. Mainitsen vain Hannele Branchin (Lontoo), Natalia Baschmakoffin (Pariisi) ja Marja-Liisa Martinin (Thunder Bay) tehokkaan toiminnan. Mitä taas siirtolaisten suomen kielen harrastukseen tulee, on todettava, että vastuu siitä kuuluu ensisijaisesti vastaanottavien maiden viranomaisille, mutta toiminnan käyntiinsaattaminen edellyttää, että Suomes-ta käsin ollaan valmiit tukemaan tätä työtä.

Ensisijaisesti tulee kysymykseen opettajien jatko- ja täydennyskoulutus, alan oppimate-

riaalien ja oppimenetelmien sekä yleisen teorian kehittäminen.

Oppiaineen menetelmät eivät ole hetkessä opittavissa. On syytä jyrkästi torjua sellainen yleinen harha, että kuka tahansa suomea hyvin taitava henkilö voi sitä myös toiselle opettaa. Työhön eivät sovellu myöskään äidinkielenopetuksen opetusmenetelmät, sen jokainen vieraan kielen opettaja ymmärtää. Opettajan on kyettävä irtautumaan kielenpuhujan asenteestaan ja opittava näkemään oma äidinkielenensä ulkoapäin, yhtenä kieliopillisena systeeminä, yhtenä mahdollisuutena jäsentää maailma. On jouduttu tekemään paljon työtä tämän oivalluksen juurruttamiseksi suppeita kielitieteellisiä piirejä laajemmalle.

Mistä sitten hankkia oppi tähän työhön? Alan kielitieteellistä kirjallisuutta ei juuri ole, "suomi vieraana kielenä" -oppiaine ei ole vielä syntynyt. Missään maamme korkeakoulussa ei voi hankkia valmennusta ulkomaalaisopetukseen. Käytännön sovellutuksia ei ole paljon: viisi eri aikoina valmistunutta alkeisoppikirjaa, joitakin harjoituskirjoja ja joku oheislukemisto. Oppikirjat vanhenevat nopeasti, ja uusi kielentutkimus avaa uusia näkökulmia kielenopetuksen kaikkien osalueiden kehittämiseksi. Lehtorit yrittävät selvittää parhaansa mukaan. Vuosien mittaan heidän pöytälaatikoihinsa on kertynyt aineistoa, jota voitaisiin julkaista laajempaan käyttöön. Mutta tämä on hidas tie. Tarvitaan keskitetympiä toimia tilanteen korjaamiseksi. Neuvottelukunta onkin tämän vuoden alussa tehnyt Opetusministeriölle esityksen alan tutkijan/didaktikon toimen perustamiseksi Helsingin yliopiston ulkomaalaisopetuksen yhteyteen. Neuvottelukunta on tehnyt myös aloitteen ulkomaanlehtoreiden valmennuskurssin järjestämiseksi. Alan ensimmäinen perusteos on syntymässä UKANin toimesta, sen kirjoittajina professori Fred Karlsson, suomen kielen ulkomaalaisopetuksen merkittävä teoreetikko, sekä joukko käytännön opetustyössä ulkomailla kokemuksensa hankkineita lehtoreita. Alkuun on siis jo päästy. Nykyisessä tilanteessa

luontevin ratkaisu olisi lisätä Helsingin yliopiston ulkomaalaisopetuksen resursseja niin, että siitä voisi tulla suomen kielen ja Suomen kulttuurin ulkomaanopetuksen sisältöä ja menetelmiä kriittisesti kehittävä valtakunnallinen keskus.

Selvimmän yhteistyön tulokset ovat näkyneet toistaiseksi kirjallisuuden viennin alalla. 1970-luvulla suomen kieltä taitavien ulkomaalaisten joukon lisääntyminen teki mahdolliseksi aloittaa määrätietoiset ponnistelut suomalaisen kirjallisuuden kääntämiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi. Vuonna 1977 perustettiin Suomen kirjallisuudentiedotuskeskus, jonka kanssa UKAN jakaa yhteiset tilat Helsingin Kruunuhaassa. Kirjallisuuden tiedotuskeskuksen kanssa UKANin on tulevaisuudessa mahdollista lehtoriverkoston välityksellä edistää Suomen kirjallisuuden kääntämistä, järjestää alan seminaareja ja symposiumeja.

Tämä kaikki on mieltä innostavaa, mutta lopuksi on syytä muistaa mikä on todellisuus. Neroutta on maailmassa vähän. Pieni kieli-alue tuottaa pitkässäkin ajassa vähän merkkiteoksia. On muistettava, että pienen maan maine maailmalla on paljon enemmän kuin ison riippuvainen kaikista sen toimista, että puhtaat kulttuurisaavutukset eivät näyttele suurta osaa Suomi-kuvan leviämässä. Suuren kansan kuva koostuu useammista elementeistä, se on komplisoidumpi kuin jonkun keskivertoulkomaalaisen kuva Suomesta (Suomi -sauna -sivu -Kalevala -Viren). Tässä katsannossa Suomen kulttuuriviennin oma-eräisin ja luonteenomaisin alue on suomen kieli. Sen kehittymistä nykyaikaiseksi kulttuurikieleksi ja elävän suomalaisen kansallisen kulttuurin perustaksi on pidettävä Suomen kansan tähän asti tärkeimpänä saavutuksena.

Tekisi mieli arvella, että näitä pikku kieliä ja kirjallisuuksia on ruvettu entistä paremmin suvaitsemaan myös kansainvälisessä makroyhteisössä. Kaiken kiireen, muuttumisen, suihkumatkailun, paineen ja vauhdin keskelä niitä voidaan heretä vielä suojelemaankin,

kuten viimeisiä susia, villipeuroja ja Alta-jokea! Tähän suuntaan mielestäni viittaa suomen kielen ystävien kasvu maailmalla.

Lähteet:

Siikala, Kalervo: Suomen kansainväliset kulttuurisuhteet, 1976

Virtaranta, Pertti - Tolvanen, Kari: Suomea ulkomailla, 1971

Suomen kuva maailmalla, 1969

FINNISH LANGUAGE INSTRUCTION ABROAD

The Finnish language is being studied at present in foreign countries more than ever before. Interest in Finnish began to stir back in the 1800s, when it was mainly of a scientific nature. Since 1969, in particular, the situation has changed rapidly. The part played by public funds in the management of Finland's international cultural relations has increased in importance; and since the Conference for Security and Cooperation in Europe, which was held in Helsinki, official cultural exchange agreements have been gaining ground. In the cultural agreements entered into by Finland, provision is regularly made nowadays also for the exchange of language instructors.

The instruction network resulting from these exchange arrangements involves at present some sixty universities in more than twenty different countries. The number of teachers is estimated to rise to a couple of hundred and the number of students to three thousand. There is no longer any reason to expand the range of activity to any noteworthy extent during the 1980s. On the other hand, the available resources should be concentrated on supporting the existing facilities of instruction, the training of teachers and the development of the materials and methods of instruction. Exceptions to the rule, however, are those areas where Spanish, Portuguese, Arabic and Japanese are spoken. Language bridges should still be built with the nations speaking these languages.

In only a few universities abroad has a separate professorial chair of Finnish been established, and even rarer are separate institutes of Finnish studies.

In most cases, Finnish is combined with Finno-Ugric or Scandinavian studies; sometimes, it is merged into a general department of foreign languages. Every place of instruction is a separate entity, and the demands made on each instructor are different. Everywhere, at any rate, there is a common feature: the students are trained in the oral and written use of the Finnish language.

Among the dozens of institutions where Finnish is taught, rather exceptional are the universities at which students can choose Finnish as their main subject. In most cases, Finnish is a minor subject or, then, is offered as quite a special subject, one hard to fit into the regular academic course. The choice of Finnish as a subject must without exception mean quite unusual interest in the language and an active desire to learn it.

The major powers effectively promote knowledge abroad of their language and culture. It is a strenuous and costly matter to keep any language alive on a global scale, but the economic and political advantages to be gained are indisputable. Advantages of this kind cannot be obtained by small nations no matter how much they might support the teaching of their language and promote knowledge of it abroad. Why, then, does Finland devote time and spend money on activity of this kind?

The main reasons are the following:

1. General international practice and the requirement of reciprocity in the sphere of higher education and scientific research, regardless of considerations of advantage.
2. A need to build language bridges from small language areas to larger ones as well as to other ones of the same kind.
3. Educational programs in the spheres of language and culture abroad and for foreigners are a relatively inexpensive, effective and far-reaching part of Finland's general international information and public relations activity and cultural exports.
4. The movements of population and labor across international boundaries are apt quite rapidly to create a noteworthy practical need for the Finnish language abroad, as has happened in, for instance, Sweden.

The relation between results achieved and funds expended in Finnish language instruction abroad has been perceived to be excellent. The significance of foreigners with a knowledge of Finnish to Finland's cultural relations, politics and technological export trade is steadily on the rise.

KANADAN MUUT- TUMINEN EUROOP- PALAISESTA POH- JOISAMERIKKALAI- SEKSI KANSAKUN- NAKSI

FT Keijo Virtanen
Turun yliopiston yleisen historian dosentti
Suomen Akatemian nuorempi tutkija

Kanadan historiaa on hallinnut kolme pääteemaa. Niistä perustavalaatuisin on lähtöisin maan sisäisistä oloista, toisin sanoen englanninkielisen enemmistön ja ranskankielisen vähemmistön keskinäisten suhteiden kehittäminen tyydyttävälle kannalle ja niiden säilyttäminen. Muut kaksi teemaa liittyvät kansallisen identiteetin etsimiseen ja nationalismiin ulkoisten suhteiden kannalta. Toinen kohdistuu valtamerentakaiseen emämaahan, Englantiin, toinen lähimpään naapuriin, Yhdysvaltoihin.

Miten näiden kahden vaikutus Kanadassa on kehittynyt 1800-luvulla ja tämän vuosisadan alkuvuosikymmeninä? Kysymykseen vastaaminen selittää kanadalaisuutta merkittävällä tavalla. Samalla se luo yhteenvedonomainen kokonaiskuvan Kanadan historiallisesta kehityksestä. Seuraavassa on kohteena näiden kahden tekijän - Englannin ja Yhdysvaltojen - osuuden esiintuominen Kanadan historiassa. Sisäinen ongelma englanninkielisen ja ranskankielisen väestön välillä jää tällöin taka-alalle; tosin se osaltaan selittää valittua näkökulmaa, joten sitä ei voida kokonaan sivuuttaa.

Aluksi on palautettava mieliin, että Kanada kuului Ranskan siirtomaavaltaan vuodesta 1608 alkaen, jolloin Quebec perustettiin.¹ Suuren siirtomaasodan seurauksena se siirtyi Englannin haltuun vuonna 1763.² Vuoden 1774 Quebec Act³ järjesti katolisten ranskalaisten ja protestanttisten englantilaisten oikeudet niin hyvin, että Kanada pysyi uskollisena Englannille Yhdysvaltojen vapaussodan aikana. Vuonna 1791 - englantilaisten voimakkaan muuttoliikkeen seurauksena - Quebec oli jaettava kahteen osaan, englantilaiseen Ylä-Kanadaan (Ontario) ja ranskalaiseen Ala-Kanadaan (Quebec).⁴

1800-luvun alkaessa oltiin tilanteessa, jossa juuri itsenäistynyt Yhdysvallat ja emämaa Englanti osoittivat kasvavaa mielenkiintoa Kanadaa kohtaan. Tämä vastakkainasettelu löi leimansa kanadalaisen ajatteluun ja nationalismiin pitkälle 1900-luvulle asti. 1800-luvun kanadalaiset olivat vakuuttuneita siitä, että heidän ylläpitämänsä brittiläiset poliittiset traditiot sopivat Pohjois-Amerikkaan paremmin kuin eteläisten naapurien vallankumouksen kautta tapahtunut poliittinen järjestelmä. Tasainen poliittinen ja yhteiskun-

nallinen kehitys oli heidän mukaansa parempi tae tulevaisuudelle kuin Yhdysvaltojen kumousperinne. Säilyttämällä brittiläiset traditiot kunniaa he uskoivat saavuttavansa aseteettain kansallisen identiteetin ja kansakunnan aseman.⁵

Vastaavasti Kanada joutui pienenä maana koko 1800-luvun alkupuoliskon suojelemaan itseään suuren, vieressä sijaitsevan naapurinsa imusta. Sen ainoana vaihtoehtona oli turvautuminen brittiläiseen maailmanvaltaan. Kanadalaiset saivat huonoja kokemuksia Yhdysvaltojen politiikasta: vuoden 1812 sodassa Yhdysvallat yritti valloittaa Kanadan.⁶ Lisäksi oli jatkuvia rajariitoja. Yhdysvaltojen sisällissota katkaisi maiden suhteet useiksi vuosiksi.⁷ Koko Kanadan olemassaolo oli kanadalaisten mielestä antiamerikkalainen tosiasia; siksi yhteys Englantiin tuli säilyttää.

Yhdysvaltojen uhan vuoksi Englanti joutui vahvistamaan Kanadan asemaa. Lisäksi oli sisäisiä ongelmia; erityisesti ranskalainen väestönosa piti itseään syrjittyinä ja aiheutti levottomuuksia. Tuloksena oli Englannin parlamentin vuonna 1867 tekemä päätös. Se teki Kanadasta brittiläisen dominion, joka oli liittovaltio. Siihen kuuluivat aluksi Ontario, Quebec, Nova Scotia ja New Brunswick sekä vähitellen asutuksen levitessä muut nykyisen Kanadan provinssit. Vuoden 1867 perustuslaki osoittaa jo nimellään - British North America Act⁸ - läheisen yhteyden valtamerentakaiseen emämaahan.

Myös tämän jälkeen aina ensimmäiseen maailmansotaan asti Kanada nojautui voimakkaasti brittiläiseen pääomaan, teknologiaan ja markkinoihin kehittäessään talouselämäänsä. Useat suuret hankkeet kuten Canadian Pacific Railway rahoitettiin brittiläisellä pääomalla. Vielä vuonna 1914 kolmeneljännestä kaikesta vieraasta pääomasta tuli englantilaisilta sijoittajilta.⁹ Samoin suurin osa Kanadan 1800-luvun siirtolaisuudesta oli lähtöisin Brittein saarilta.¹⁰ Kanadan läheinen suhde Englantiin ja käsitys Kanadasta brittiläisenä Pohjois-Amerikan maana perustui sekä

strategisiin ja aineellisiin että historiallisiin ja kulttuurisiin.

Vuosisadan loppuun mennessä murros oli kuitenkin alkanut tuntua englanninkielisessä Kanadassa. Se koki sosioekonomisia kehitysvaiheita, jotka sekä kohottivat sen itsetuntoa että edistivät nopeutuvaa irtautumisprosessia Euroopan suhteen. Väestö lisääntyi nopeasti, maan länsiosia asutettiin, kaivosteollisuus alkoi kukoistaa, vanhat kaupungit kasvoivat ja uusia syntyi.¹¹ Kanada oli eteläisen naapurinsa tapaan ja vaikutuksesta siirtymässä teollistuneeseen kaupunkimaiseen yhteiskuntaan.

Maan väestöpohja muuttui siirtolaisuuden myötä. Vuosisatojen vaihteessa enää kolmannes tulijoista oli kotoisin Brittein saarilta, useimmat muualta Euroopasta tai Yhdysvalloista.¹² Heillä ei ollut samanlaisia siteitä Englantiin kuin aikaisemmillä siirtolaisilla; he olivat pikemminkin joukkoa, joka halusi korostaa Kanadan pohjoisamerikkalaisia ominaisuuksia.

Meneillään oleva murros- tai siirtymäkausi näkyi vuosisadan kahtena viimeisenä vuosikymmenenä myös Kanadan sisäpolitiikassa. Mielipiteet tulevaisuudesta jakaantuivat kolmeen ryhmään, mikä käy ilmi tarkasteltaessa ajanjakson puheita ja kirjoituksia. Yksi ryhmä halusi säilyttää entisen yhteyden Englantiin,¹³ toinen alkoi vaatia täydellistä itsenäisyyttä¹⁴ ja kolmas entistä suurempaa yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa, koska katsottiin, ettei Kanada ajan mittaan kykenisi vastustamaan etelän vetovoimaa.¹⁵

Suhteessa Yhdysvaltoihin tapahtuikin selviä muutoksia ennen vuotta 1914. Viimeinen rajariita maiden välillä käytiin vuonna 1903 Alaskan ja Brittiläisen Kolumbian rajasta.¹⁶ Yhdysvaltalainen sijoitustoiminta Kanadassa alkoi kasvaa, vaikka brittiläinen oli edelleen hallitsevana. Ne poikkesivat toisistaan merkittävällä tavalla. Kun britit antoivat lainoja, yhdysvaltalaiset harrastivat suoraa investointia ottamalla yritykset omaan hallintaansa.

Lisäksi yhdysvaltaisten sijoitukset kohdistuivat aloille - erityisesti luonnonvarojen käyttöön - , joiden suurimmat markkinat olivat Yhdysvalloissa. Samalla kun tämä pääoma virtasi Kanadaan, yhdysvaltalaiset ammattiyhdistykset, erityisesti American Federation of Labor saivat keskeisen jalansijan maassa. Yleensä kanadalaiset itse pyysivät niiden apua palkkojen ja työolojen parantamiseksi.¹⁷ Kanadan talouselämä alkoi kiihtyvällä vauhdilla orientoitua kontinentaaliin, pohjoisamerikkalaiseen suuntaan aieman Englanti-Kanada -akselin sijaan.

Kanadan ranskalaiseen vähemmistöön kuuluvilla ei vastaavanlaisia murroskauden ongelmia ollut, sillä läpi 1800-luvun he olivat samastuneet Pohjois-Amerikkaan. He olivat tottuneet katsomaan maailmaa pohjoisamerikkalaisin silmin. Heillä oli jo yli vuosisata Pohjois-Amerikan historiaa takanaan vuoteen 1763 mennessä, jolloin heidän alueensa joutui Englannin alaisuuteen. Pian sen jälkeen tapahtui Ranskan vallankumous, joka entisestään vierotti heitä entisestä kotimaastaan. Kun he eivät myöskään olleet englantilaisia, he olivat pohjoisamerikkalaisia.¹⁸

Ranskalaisilla ei ollut yhteistä kulttuuri- tai poliittista perintöä englantilaisten kanssa eikä myöskään huomattavia yhteisiä taloudellisia intressejä. He kuuluivat brittiläiseen yhteisöön valloituksen kautta. Toisaalta he eivät olleet englantilaisille vihamielisiä. He pitivät brittejä ystävällisinä valloittajina, jotka olivat taanneet heille tietyt keskeiset oikeudet. Heidän traditionsa oli monarkistinen, joten he näkivät Englannin arvokkaana tukena Kanadan pitämisessä Yhdysvalloista erillään.

Mutta Kanadan ranskalaisten lojaalisuus emämaahan rajoittui Pohjois-Amerikkaan. Se kävi ilmi suhtautumisessa buurisotaan. Kanadan englanninkielinen väestö piti kansallisena velvollisuutenaan osallistua siihen Englannin rinnalla, ei sen sijaan ranskankielinen. Kun edellinen katsoi lujittavansa kansallista asemaansa omaksumalla suuremman

vastuun kansainyhteisön velvollisuuksista, jälkimmäinen näki sen toteutuvan parhaiten Pohjois-Amerikkaan pitäytymisessä. Ranskankieliset olivat valmiit puolustamaan Englannin lippua ja instituutioita vain Pohjois-Amerikan mantereella niin kuin oli tapahtunut Yhdysvaltojen vapaussodassa ja vuoden 1812 sodassa.¹⁹

Ensimmäinen maailmansota, johon Kanada osallistui Englannin rinnalla, oli lopullinen sysäys Kanadan siirtymisessä brittiläisestä Pohjois-Amerikan valtiosta pohjoisamerikkalaiseksi valtioksi. Sota aiheutti paljon uhreja ja uhrauksia, ja sen hyödyllisyyttä kanadalaisen kannalta alettiin epäillä. Kun Yhdysvallat vihdoinkin vuonna 1917 liittyi sotaan, se nähtiin "tilanteen pelastajana", ja vanhat epäluulot kanadalaisen ja yhdysvaltaisten välillä näyttivät lopullisesti häviävän. Tämän seurauksena alkoivat valmistelut Kanadan ensimmäisen diplomaattiedustuston perustamiseksi Washingtoniin. Kanadan pääministeri Robert Borden totesi vuonna 1918 pitämässään puheessa, että jos Brittiläisen imperiumin toiminta kohdistuisi tulevaisuudessa Yhdysvaltojen etuja vastaan, se ei saisi Kanadan kannatusta.²⁰

Pohjois-Amerikan sodanjälkeinen isolatiönismi muuhun maailmaan nähden oli omiaan yhdistämään sen valtiot, Yhdysvallat ja Kanadan. Euroopan taistelukentät ensimmäisessä maailmansodassa olivat se konkreettinen tapahtuma, joka käänsi kanadalaisen katseen pois Euroopasta kohti kansallista itsenäisyyttä, mutta samalla kohti riippuvuutta Yhdysvalloista. Maiden läheisen sijainnin vuoksi ne olivat vuosikymmenien kuluessa alkaneet kulttuuriltaan ja yhteiskunnallisilta oloiltaan muistuttaa toisiaan. Kun kommunikaatio- ja liikennevälineet ottivat nopean teknisen kehityksen myötä pitkiä harppauksia eteenpäin, joutuivat kanadalaiset entistä voimakkaammin amerikkalaisuuden haarukkaan, halusivat he sitä tai eivät. Huoli maan amerikkalaistumisesta nousi esiin, vaikka siinä nähtiin hyviäkin puolia. Aikakausjulkaisut sisälsivät runsaasti artikkeleja otsikoilla

kuten "The Effect of American Invasion", "The Industrial Invasion of Canada" ja "The Americanization of the Canadian Northwest"²¹ tai tutkimuksia kuten "The Americanization of Canada".²²

Kouriintuntuva muutos kohti Kanadan amerikkalaistumista tapahtui siis hyvin nopeasti. Vuodesta 1926 alkaen yhdysvaltalainen sijoitustoiminta Kanadassa ylitti brittiläisten sijoitukset,²³ minkä jälkeen Kanadan talous on jatkuvasti siirtynyt enemmän kohti pohjoinen-etelä -suuntaa. Vuoden 1926 Balfour Report tunnusti brittiläiset dominiot kansakunniksi, joilla oli oikeus kontrolloida täydellisesti sekä ulko- että sisäpolitiikkaansa.²⁴ Samana vuonna kanadalaiset nimittivät ensimmäisen diplomaattiedustajansa Washingtoniin,²⁵ ja vuonna 1931 vahvistettiin jo vuosia käytännössä vallinnut Kanadan täysivaltainen jäsenyys Brittiläisen kansainyhteisön jäsenenä.²⁶ Kanadalaisen historioitsijan Ramsay Cook'in mukaan maa oli toiseen maailmansotaan tultaessa eurooppalaisen tiensä päässä; se oli nyt pohjoisamerikkalainen valtio.²⁷

Niin kuin olemme havainneet, Yhdysvaltojen ja Kanadan konkreettinen yhteistyö ja toisiinsa nivoutuminen on verrattain uusi ilmiö. Ensimmäinen maailmansota ja sitä seurannut vuosikymmen olivat ratkaisevan keskeisiä

tässä suhteessa. Samalla on kyllä muistettava, että etenkin henkisellä mutta myös materiaalisella tasolla lähentymistä oli tapahtunut automaattisesti pitkän ajan kuluessa lyhyen maantieteellisen etäisyyden vuoksi. Tämän päivän näkökulmasta katsottuna Yhdysvallat ja Kanada ovat olleet "avoliitossa" yllättävän vähän aikaa; Kanadan muuttuminen suuren naapurinsa kaltaiseksi on tapahtunut erittäin nopeasti. Nyt ollaan vuorostaan tilanteessa, jossa Yhdysvaltojen vaikutus Kanadalle nähdään uhkana maan kansalliselle identiteetille.²⁸ Sen purkaminen on erittäin vaivalloista samoin kuin maan sisäisten kansallisten ongelmien ratkaiseminen. Ne voinevat tapahtua vain vähitellen niin kuin itse asiassa Kanadan siirtyminen Englantia lähellä olevasta maasta Yhdysvaltojen vaikutuksessa olevaksi valtioksi laajasti ottaen tapahtui, vaikka konkreettinen käännekohta onkin havaittavissa.

Kanadan historia onkin ollut kamppailua olemassaolosta, mutta probleemana eivät niinkään ole olleet sodat vaan omaleimaisuuden luominen. Sen väestö on kulkenut eteenpäin vähittäin, askel askeleelta kohti kansallista identiteettiä. Sen historia on ollut tasapainoilua ulkoisten tekijöiden, viimeksi kuluneiden 200 vuoden aikana erityisesti Brittiläisen imperiumin ja Yhdysvaltojen intressien välissä.

Lähdeviitteet

1. Glazerbrook, G.P. de T.: A Short History of Canada. Oxford 1958, 17; Brebner, J. Bartlet: Canada. A Modern History. Binghamton, N.Y. 1960, 28-30; Brunet, Michel: The French Canadians' Search for a Fatherland (Nationalism in Canada. Edited by Peter Russell). Toronto, Ont. 1966, 48.
2. McInnis, Edgar: Canada. A Political and Social History. Fourth printing. New York, N.Y. 1954, 123-124.
3. The Quebec Act, 1774 (Canadian History in Documents, 1763-1966. Edited by J.M.Bliss. Toronto, Ont. 1966, 7-9).
4. The Constitutional Act, 1791 (Basic Documents in Canadian History. Edited by James J. Talman. Princeton, N.J. 1959, 49-53).
5. Cook, Ramsay: The Maple Leaf Forever. Essays on Nationalism and Politics in Canada. Toronto, Ont. 1977, 164.
6. Ks. esim. McInnis 1954, 192-197; Brebner 1960, 114-116.
7. Cook 1977, 164
8. The British North America Act, 1867 (Canadian History in Documents..., 132-142).
9. Cook 1977, 164; brittiläisestä sijoitustoiminnasta yksityiskohtaisemmin, ks. The Export of Capital from Britain 1870-1914. Edited by A.R. Hall. London 1968, passim.
10. International Migrations. Volume I. Statistics. Compiled on behalf of the International Labour Office, Geneva, with Introduction and Notes by Imre Ferenczi and Edited on behalf of the National Bureau of Economic Research by Walter F. Willcox. St. Albans, Vt. 1929, 360.
11. Ks. Cook 1977, 168.
12. International Migrations..., 361.
13. Sir John A. Macdonaldin puhe v. 1891 (Canadian History in Documents..., 185-186).
14. Edward Blaken puhe v. 1874 (Canadian History in Documents..., 181-182).
15. Smith, Goldwyn: Canada and the Canadian Question. Toronto, Ont. 1891. Reprinted in Toronto 1973, 212-221.
16. McInnis 1954, 398-399.
17. Cook 1977, 169; Yhdysvaltojen osuudesta Kanadan talouselämässä, ks. tarkemmin Safarian, A.E.: Foreign Ownership of Canadian Industry. Second edition. Toronto, Ont. 1973, passim; Yhdysvaltojen ammattiyhdistysten tunkeutumisesta Kanadaan, ks. tarkemmin Scott, Jack: Canadian Workers, American Unions. Vancouver, B.C. 1978, passim.
18. Vrt. Smith 1891, 66-78; Brunet 1966, 47-60.
19. McInnis 1954, 392-395, 410-411; Cook 1977, 165-166.
20. Cook 1977, 173.
21. Ks. Cook 1977, 170-171.
22. Esim. Moffett, Samuel E.: The Americanization of Canada. Columbia University Ph. D. thesis in 1907. Printed in Toronto 1972.
23. Safarian 1973, 7.
24. The Balfour Report, 1926 (Canadian History in Documents..., 266-267).
25. Cook 1977, 177.
26. The Statute of Westminster, 1931 (Basic Documents in Canadian History..., 150-153).
27. Cook 1977, 178-179.
28. Vuonna 1949 asetettiin Vincent Massey'n johtama komitea selvittämään keinoja, joilla kanadalainen yhteiskunta ja kulttuuri voisivat suojella itseään Yhdysvaltojen vaikutukselta; sen raportti valmistui v. 1951 (ks. Canadian History in Documents..., 365-370).

THE TRANSFORMATION OF CANADA FROM A EUROPEAN TO A NORTH AMERICAN NATION

The history of Canada has been dominated by three main themes. The one of most fundamental nature derives from the country's internal conditions, that is, the development to a satisfactory state and the preservation of the relations between the English-speaking majority and the French-speaking minority. The other two themes - on which the article mostly dwells - are related to the search for a national identity and to nationalism from the standpoint of external relations. The one refers to the mother country across the ocean, England, and other to Canada's closest neighbor, the United States. The article offers a synthesis of developments during the past couple of centuries.

Canada passed from French to British rule in 1763, and all the way to the end of the 19th century it was closely bound to the mother country politically, economically and culturally. The constitution embodied in the British North America Act of 1867 revealed by its very name the country's close European connection. As late as the eve of World War I, three-quarters of all the foreign capital in Canada came from British investors. Similarly, a major part of the immigrants landing on Canadian shores in the 19th century came from the British Isles. Political relations with the United States remained fairly cool to the end of the century.

The turn of the century, however, accelerated the rate of the processes of change. Canada began to turn into an industrialized, urbanized society. The population basis underwent change along with immigration. Only a third of the new immigrants came from the British Isles, the most important part from continental Europe and the United States. The new immigrants had no British ties. The economic influence of the United States grew ever stronger in Canada. Newspapers, magazines, communication lines, radio, the movies, and so on, brought the two countries closer together.

World War I gave the final impetus to the strength of American influence in Canada. The military conflict in Europe demanded many victims and heavy

sacrifices, and doubts began to stir about its serving any useful purpose as far as Canadians were concerned. When the United States entered the war in 1917, the situation appeared to be saved, and the old suspicions harbored between the Canadians and the Americans seemed to have dissipated for good. North America's postwar isolationism contributed further to draw the United States and Canada closer to each other.

Since 1926, American investments in Canada have exceeded those of the British. The same year, the Balfour Report recognized the British dominions as autonomous communities within the empire, "equal in status, in no way subordinate one to another in any aspect of their domestic or external affairs." Further, the same year, Canada appointed its first diplomatic representative to Washington. In 1931, the full membership of Canada in the British Commonwealth of Nations, which had been in effect for practical purposes for years, was formally ratified. By the outbreak of World War II, the country had reached the end of its road in the European community; it had emerged as a North American state.

Viewed from the standpoint of the present, the United States and Canada have been bound together only a very short time, really close only since the 1920s. On the other hand, particularly on the intellectual but also on the material level, a convergence had been taking place automatically over quite a long period owing to the geographical proximity of the two countries. The transformation of Canada into the likeness of its giant neighbor has, however, taken place very rapidly. Now a state of affairs has been reached where the influence of the United States on Canada is apprehended as a formidable threat to the national identity of the country.

The history of Canada has been a struggle for existence; but the problem has not stemmed so much from wars as from the need to create a distinct, recognizable image. The Canadian population has advanced gradually, step by step toward a national identity. Canada's history has amounted to a balancing act between external forces, generated during the past couple of centuries mainly by the interests of the British Empire and the United States.

TIEDOTUKSIA

"Suomen suurimpien kaupunkien lähtömuuttajat vuosina 1977-78". Turun yliopiston sosiaalipolitiikan julkaisuja A4-1981.

Tutkijat: VTM Jouni Korkiasaari, VTM Kai Lindström, VTL Ismo Söderling

Siirtolaisuusinstituutissa alkoi tammikuussa 1980 työvoimaministeriön ja tilastokeskuksen kanssa yhteistyöprojekti, jonka puitteissa tutkitaan vuosina 1977-78 maassamuuttaneiden elinolosuhteita. Tutkimuksen rahoittaa Suomen Akatemian yhteiskuntatieteellinen toimikunta ja sen johtajana toimii tri Olavi Koivukangas.

Laajasta aineistosta johtuen koettiin tärkeäksi erillistutkimusten suorittaminen. Näin pystytään hankittua tietoa käsittelemään eri osaongelmien kohdalla syvällisemmin sekä toisaalta saattamaan nopeammin julkisuuteen. Tämä Turun yliopiston sosiaalipolitiikan julkaisusarjassa ilmestynyt tutkimus on ensimmäinen tällainen osaprojekti. Osatutkimuksen on rahoittanut Turun yliopistosäätiö ja sen johtajana on toiminut apul.prof. Kari Salavuo.

Maassamuutto on perinteisesti suuntautunut maaseudulta kaupunkiin ja kehitysalueilta suuriin ja vauraampiin väestökeskuksiin. 1970-luvun puolivälissä tilanne kuitenkin muuttui; kaupunkien saama muuttovoitto muuttui muuttotappioksi. Samoin entiset perinteiset muuttotappioalueet (esim. Vaasan lääni) saivat muuttovoittoa. Kehitys jatkui tällaisena vuosikymmenen loppuun. Nyt julkistetussa tutkimuksessa on selvitetty 15 suurimman kaupunkimme osalta niistä tapahtuneen lähtömuuton suunnat sekä muut-

tajien demografinen rakenne, muuton syyt, muuton seuraukset ja edelleenmuuttohalukkuus. Tutkimus perustuu tilastokeskuksen keräämään haastatteluaineistoon.

Tutkimuksen mukaan kaupunkien lähtömuutosta n. 56 % suuntautuu kaupungista toiseen ja 44 % kaupungista maaseudulle. Lähtömuuttovirrat eroavat myös rakenteeltaan selvästi toisistaan. Kaupungista toiseen suuntautuvaa muuttoa voitaisiin luonnehtia ammattiurallaan eteenpäin pyrkivien suhteellisen pitkälle koulutettujen henkilöiden muutoksi. Koulutusasteeseen liittyen tässä muuttovirrassa on huomattavan paljon ylimpään sosiaaliryhmään kuuluvia sekä toisen tai kolmannen asteen koulutuksesta työelämään tulleita. Kaupungista maaseudulle muuttaneilla on ominaista pyrkimys asuimistason ja asuinympäristön laadun parantamiseen. Muuttajat ovat useimmiten perheellisiä, vakiintuneen ammatillisen aseman omaavia teollisuustyöntekijöitä tai alempia toimihenkilöitä. Tutkimuksen mukaan kaupungista maaseudulle muutossa on siis kysymys yleensä vain asunnon vaihdosta työpaikan pysyessä samana. Tämä heijastuu myös siinä, että maaseudulle muuttaneilla tapahtui huomattavia positiivisia muutoksia nimenomaan asuimismuodossa ja -tasossa. Kaupungista toiseen muuttaneilla tapahtui tässä suhteessa osin jopa huononemista.

Muuttovirtojen eroa kuvaa hyvin sekin, että kaupungista maaseudulle muuttaneilla oli vähemmän edelleenmuuttohalukkuutta. Näin korostuu maaseudulle muuton asuimiseen liittyvät muuttosyyt. Koska kaupungista toiseen muutossa korostui ammattiuralla

etenemiseen liittyvät tekijät muuttosyinä, merkitsee tämä myös suurempaa edelleenmuuttohalukkuutta.

Muuttoliikkeeseen liittyvästä tutkimustarpeesta raportissa todettiin, että keskuspaikoista muutto sisältyy myös kaupunkien sisäiseen muuttoliikkeeseen (kaupunkien keskustasta reuna-alueille hallinnollisia rajoja ylittämättä). Tällaisten muuttojen tutkiminen kokonaisuutena olisi olennaista, koska

nyt tutkittu kuntarajat ylittävä lähtömuutto muodostaa vain osan keskuspaikoisesta muuttoliikkeestä.

Samoin todettiin tutkimustarvetta ydinkeskusten täyttymisen osalta; olisi tutkittava ensinnäkin sitä, missä määrin muutto suurten kaupunkien ydinkeskustaan on lisääntynyt energiakustannusten nousun vuoksi. Samoin olisi selvitettävä, missä määrin muuton syynä on reuna-alueiden (lähinnä asunalähiöiden) riittämättömäksi koettu palvelutaso.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN KIRJASTOON SAAPUNEITA JULKAISUJA PUBLICATIONS RECEIVED

Aiheala: Siirtolaisuus ja muuttoliikkeet
Subject: Migration movements

AVERY, Donald, *Dangerous Foreigners*. Toronto, Ontario 1980. 204 s.

BLÄFIELD, Eero & KEMPPAINEN, Seija, Väestön ikärakenteen muutos ja tutkimustarve. Keski-Suomen Taloudellinen Tutkimuskeskus, julk. 45/-80. Jyväskylä 1980. 55 s.

Invandrarungdom. Kartläggning av samhällets insatser för invandrarungdomar och förslag till åtgärder. SIV Dokumentation. Norrköping 1980. 155 s.

KOLEHMAINEN, John I. & HILL, George., *Haven in the Woods. The story of the Finns in Wisconsin*. New York, N.Y. 1979. 191 s.

LAAKSONEN, Seppo S., BFDE — Malli väestön ja sen osaryhmien kuvaamista ja ennustamista varten. Helsingin yliopisto, tilastotieteen lisensiaattitutkielma. Helsinki 1979. 174 s.

LEVEELAHTI, Ilkka, Taloudellisten tekijöiden vaikutuksista muuttoliikkeen määrään. Tamp. yl. kans. tal. tiet. lait. tutkimussarja B 44/-78. Tampere 1978. 179 s.

Minoritet, kultur, identitet. Red. av Nikolaj-Klaus von Kreitor. Immigransinstitutets Uppsatser och debatt A 6. Stockholm 1980. 131 s.

OLKIEWICZ, Eva, *Invandrades anpassningsstrategier*. Stockholms univ. IMFO-gruppen. Stockholm 1975. 38 s.

Komiteanmietintö 1980:57. Pakolaistoimikunnan mietintö. Helsinki 1980. 74 s.

PUOTINEN, Arthur E., *Finnish radicals and religion in Midwestern miningtowns 1865-1914*. New York, N.Y. 1979. 352 s.

Ruotsissa korkeakoulututkimnon suorittaneiden suomalaisten täydennysopintoja selvittäneen työ-

ryhmän mietintö. Opetusministeriö, Kk & tiedeos. julk. 33. Helsinki 1980. 82 s.

Komiteanmietintö 1980:63. Siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan mietintö V. Helsinki 1980. 184 s.

SOPEMI. *Migrations from and to Finland 1979*, by Altti Majava. Helsinki 1980. 50 s.

Symposium angående invandrar- och tvåspråkighetsfrågor - Utvecklingstendensen i förskola, skola och samhälle, Hanaholmen den 11 - 12 januari 1979. Helsingfors 1980. 131 s.

Muuta kirjallisuutta
Other subjects

HALTTUNEN, Hannu, *Exchange rate flexibility and macroeconomic policy in Finland*. Suomen Pankin julk. B:35. Helsinki 1980. 189 s.

Juhlakirja Tampereen yliopiston taloudellis-hallinnollisen tiedekunnan täyttäessä 15 vuotta. Acta Universitatis Tamperensis A 120. Ilmajoki 1980. 311 s.

KÄMÄRÄINEN, Kauko, *Taiteen tienvarsilta: Taide harrastajansa toiminnan ja tuntojen yhteytenä*. Acta Universitatis Tamperensis A 121. Tampere 1980. 208 s.

LINDSTRÖM, Kai, *Tutkimus yhteiskuntatieteilijöiden työhönsiirtymisestä ja ammattitehtävistä Turun työvoimapiirin kunnissa, yrityksissä ja valtion virastoissa*. T Y Opintoasiatsto H V julk. 1/1981. Turku 1981. 40 s.

LOKKI, Olli, *Tutkimustulosten tilastollinen hallinta ja käyttö*. Helsinki 1980. 600 s.

Pitkäaikaistyöttömyyden tausta ja olemus. Työvoimaministeriö, Suunn. os. Työvoimapolitiittisia selvityksiä 31. Helsinki 1980. 56 s.

Pohjoismaisten radio- ja televisio-ohjelmien satelliittilähetykset, Pääraportti NU A 1979:4 F & Osa-

raportit NU-sarjaa A 1979:5 F, A 1979:6 F/ 3 & A 1979:7 F. Stockholm 1979. 237, 171, 49 & 111 s.

SANGLUND, Tom & BJÖRKLUND, Krister, Bilinguals in Finland 1950. SLS projektserie: Språkgrupp och mobilitet forsk. rapp. Nr 5. Åbo 1980. 81 s.

SIREN, Reino, Pahoipitely- ja ryöstörikollisuus Lahdessa vv. 1955-78. Oik. pol. tutk. lait. julk. 43. Helsinki 1980. 44 s.

Skolförvaltning i Norden - Kouluhallinto pohjoismaissa. NU B 1978:17. Stockholm 1978. 200 s.

Suomen valtameripurjehtijat - Finlands djupvattensglare - The Finnish deep-water sailers. Lieto 1980. 228 s.

Svenska Österbottens Historia I-III. Vasa 1977, 1979 & 1980. 380, 434 & 559 s.

VIRTANEN, John O., Molotov cocktail, The Russo-Finnish Winter War 1939 - 1940. Portland, Oregon 1979. 322 s.

VUORI, Hannu, Terveysthuollon ja sairaalahoidon laadun mittaaminen. Väitöskirja. Turku 1970. 230 s.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN VALTUUSKUNTA

1981

Ministeriöt	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Opetusministeriö	Hall.siht. Frødrik Forsberg	Kultt.siht. Raija Kallinen
Työvoimaministeriö	Kansliapääll. Taisto Heikkilä	Neuv.virkamies Juhan Lönnroth
Ulkoasiainministeriö	Toim.pääll. Alec Aalto	Jaostopääll. Jaakko Bergqvist
Julkiset yhteisöt		
Turun kaupunki	Ap.kaup.joht. Johannes Koikalainen	Kaup.siht. Paavo Mäkinen
Korkeakoulut		
Helsingin yliopisto	Prof. Pertti Virtaranta	Prof. Yrjö Blomstedt
Jyväskylän yliopisto	Prof. Mauno Jokipii	Ap.prof. Erkki Lehtinen
Oulun yliopisto	Prof. Uno Varjo	Prof. Kyösti Julku
Tampereen yliopisto	Vt.prof. Olli Kultalahti	Yliopett. Matti Kaasinen
Turun yliopisto	Prof. Terho Pulkkinen	FT Jorma Kytömäki
Vaasan kauppakorkeakoulu	Vs. prof. Kauko Mikkonen	Ap.prof. Tarmo Koskinen
Åbo Akademi	Prof. Bill Widén	Prof. Sune Jungar
Vapaat yhteisöt ja järjestöt		
Kirkon ulkomaanasiain toimik.	Kirkkoherra Päivö Tarjamo	Pääsiht. Jaakko Launikari
Mannerheimin Lastensuojeluliit.	Kanslianeuvos Pekka Heimo	Prof. Ole Wasz-Höckert
Pohjois-Karjalan yliopistoseura	Dos. Veijo Saloheimo	
Pohjola-Norden Yhdistys r.y.	Elinkeinoasiamies Ilmo Jaramo	Kanslianeuvos Veikko Karsma
Seutus suunnittelun Keskusliitto	Arkkitehti Raimo Narjus	Tutk.siht. Timo Sinisalo
Suomalaisuuden Liitto	Varatuom. Olavi Haikarainen	Yht.kunt.t.kand. Jukka-Pekka Lappalainen
Suomen Nuorison Liitto	Liikkeenjoht. Esko V. Koskelin	Koulunjoht. Antti Lehtinen
Suomen Väestötieteen Yhd. r.y.	Fil.lis. Altti Majava	Valt.lis. Mikko A. Salo
Suomi-Amerikka Yhd. Liitto	Kouluneuvos Jussi Saukkonen	Toim.joht. Lars Nystén
Suomi-Seura r.y.	Prof. Jorma Pohjanpalo	Os.pääll. Osmo Kalliala
Svenska Finlands Folktingsfullmäktige	Vt.prof. Tom Sandlund	Lis. Roger Broo
Turun yliopistosäätiö	Toim.joht. Juhani Leppä	Joht. Reino Vuorinen
Unioni Naisasiainliitto Suomessa	Valt.yo. Johanna Mannila-Kaipainen	Maist.Karmela Bélinki
	Toim.joht. Perttu Koillinen	Jaostosiht. Kauno Lehto
	VTT Aarno Strömmer	Toim.joht. Jouko Hulko
Ruotsissa olevat		
Immigrant-Institutet(Borås)	Annikki Nikula-Benito	Saila Ekström
Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto	FM Markku Peura	Matti J. Korhonen

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

- A 1: Olavi Koivukangas,
Suomalainen siirtolaisuus Australiaan
toisen maailmansodan jälkeen (Finnish
Migration to Australia since World
War II). Kokkola 1975. s. 262.
- A 2: Pertti Virtaranta,
Tutkimus amerikkansuomesta, osa I
(A Study on the Finnish Language
in America, Part I) (painossa-in print).
- A 3: Marja-Liisa Kalhama (toim.),
Ulko-suomalaisuuskongressin 27. -
28.6.1975 esitelmät ja puheenvuorot.
Jyväskylän Kesä 24.6.-3.7.1975.
Turku 1975. s. 104.
- A 4: Olavi Koivukangas, Raimo Narjus,
Sakari Sivula (toim.),
Muuttoliikesymposium 1975. Esitel-
mät ja keskustelut. Ruissalon kong-
ressihotelli Turku 20-21.11.1975.
Vaasa 1976. s. 186.
- A 5: Eva Jäykkä, Marja-Liisa Kalhama
(toim.),
USA:n 200-vuotisjuhlaseminaarin esi-
telmät ja tuntisuunnitelmat. Ruis-
salon kongressihotelli, Turku 2.-3.6.
1976. Vaasa 1977. s. 148.
- A 6: Taru Sundstén,
Amerikkansuomalainen työväenteatteri
ja näytelmäkirjallisuus vuosina 1900-
39 (Finnish-American workers' theater
and dramatic literature 1900-39). Vaasa
1977. s. 104.
- A 7: Arja Munter, (toim.),
Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin
siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5.1978
Turku. Esitelmät ja keskustelut, Vaasa
1979, s. 247.
- B 1: Bill Widen,
Korpobor i Amerika (Emigrants from
Korpo in America). Åbo 1975. s. 197.
- B 2: Holger Wester,
Innovationer i befolkningsörligheten.,
En studie av spridningsförlopp i
befolkningsörligheten utgående från
Petalax socken i Osterbotten.
Stockholm 1977. s. 221.
- C 1: Reino Kero,
Migration from Finland to North
America in the Years between the
United States Civil War and the
First World War. Vammala 1974.
s. 260.
- C 2: Olavi Koivukangas,
Scandinavian Immigration and Settle-
ment in Australia before World War II.
Kokkola 1974. s. 333.
- C 3: Michael G. Karni, Matti E. Kaups,
Douglas J. Ollila Jr. (eds.),
The Finnish Experience in the Western
Great Lakes Region: New Perspectives.
Vammala 1975. s. 232.
- C 4: Auvo Kostjainen,
The Forging of Finnish-American
Communism, 1917-1924. A Study
in Ethnic Radicalism. Turku 1978.
s. 225.
- C 5: Kaijo Virtanen,
Settlement or Return: Finnish
Emigrants (1860-1930) in the In-
ternational Overseas Return Migration
Movement. Forssa 1979. s. 275.

Erikoisjulkaisut:

Vilho Niitemas, Jussi Saukkonen, Tauri
Aahio, Olavi Koivukangas (eds.) Old
Friends - Strong Ties, the Finnish Contri-
bution to the Growth of the USA. USA:n
200-vuotisjuhlakirja. Vaasa 1976. s. 349.

Olavi Koivukangas - Simo Toivonen
Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton
bibliografia. A Bibliography on Finnish
Emigration and Internal Migration. Turku
1978. s. 226.

Olavi Koivukangas (Red., toim.),
Utvandringen från Finland till Sverige genom
tiderna. Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin
kautta aikojen. Turku 1980. s. 100.